ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΘΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ

Παρατηρώ & δημιουργώ

Εικαστικά
Ε' και Στ' Δημοτικού

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ ΔΙΔΑΚΤΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ
ΑΘΗΝΑ

Α

Γενικά

Ο καλλιτέχνης χρησιμοποιεί το εικαστικό λεξιλόγιο. Αυτό το λεξιλόγιο περιλαμβάνει έννοιες, όπως γραμμή, σχήμα, χρώμα, σύνθεση. Από αυτά ο καλλιτέχνης θα επιλέξει εκείνα τα μορφικά στοιχεία (γραμμή, χρώμα κ.λπ.) που ταιριάζουν καλύτερα στην ιδέα ή στο μήνυμα που θέλει να εκφράσει με το έργο του.

Για να εκφράσει ο καλλιτέχνης τις ιδέες του ή τα συναισθήματά του, επιλέγει ανάμεσα σε διάφορα υλικά εκείνο που αποδίδει καλύτερα τη μορφή και το περιεχόμενο στο εικαστικό του έργο.

Όποιο υλικό και αν επιλέξει κανείς, είναι σημαντικό να γνωρίζει τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του, ώστε πειραματιζόμενος με διάφορες τεχνικές να εξοικειωθεί με το υλικό και να «υποτάξει» τις ιδέες του.

ΑΠΛΑ ΥΛΙΚΑ ΚΑΙ ΜΟΡΦΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

Σ' αυτό το κεφάλαιο

- Θα επιλέξετε χρώματα, σχήματα, γραμμές και θα πειραματιστείτε με αυτά, για να συνθέσετε εικαστικά έργα.
- Θα γνωρίσετε το χαρτί, το ξύλο, το σύρμα, τις ψηφίδες, τον πηλό, μέσα από αντίστοιχα έργα καλλιτεχνών και παιδιών.
- Θα εξοικειωθείτε με τα κατάλληλα μέσα, εργαλεία και τις τεχνικές των διαφόρων υλικών.
- Θα δημιουργήσετε τα δικά σας έργα, ατομικά ή ομαδικά και θα τα αξιολογήσετε.

α. Η φύση «χρωματίζει»

Πίσω από μακρινές κορφές ο ήλιος βασιλεύει
και τ' ουρανού τα σύνορα χίλιες βαφές αλλάζουν.
(Κώστας Κρυστάλλης)

1

2

- Ποιο είναι το θέμα της κάθε εικόνας;
- Ποιο **χρώμα κυριαρχεί;**
- Φανταστείτε πως βρίσκεστε εκεί, στο χώρο της εικόνας! Τι αισθάνεστε;
- Ως θεατές των φωτογραφιών, αισθάνεστε τα ίδια συναισθήματα;
- Ποια στοιχεία της εικόνας προκαλούν αυτά τα **συναισθήματα;**

3

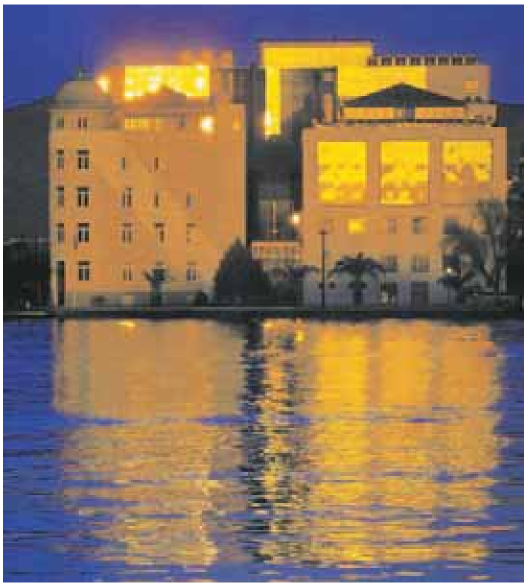
4

5

Αν θέλετε να μάθετε
περισσότερα για χρώματα
και συναισθήματα,
να ανοίξτε το Τετράδιο Εργασιών
και συνεχίστε στο μπλοκ.

β. Οι καλλιτέχνες διαλέγουν χρώματα

Τα χρώματα έχουν τη δυνατότητα να ανακινήσουν τα αισθησιακά βάθη των ανθρώπων. *(A. Matisse)*

Βίνσεντ Βαν Γκογκ. *Καφενείο στο δρόμο. Νύχτα.* 1888.

Ανρί Ματίς. *Αρμονία σε κόκκινο.* 1908-1909

Πάμπλο Πικάσο. *Η τραγωδία.* 1903

- Παρατηρώντας τα έργα αφηγηθείτε μία σύντομη **ιστορία,** χρησιμοποιώντας ποικιλία επιθέτων, για να χαρακτηρίσετε τις μορφές ή τα αντικείμενα της σύνθεσης.

- Ποιες **διαθέσεις** ή συναισθήματα σας προκαλούν τα έργα;
- Ποια **χρώματα** χρησιμοποίησαν οι καλλιτέχνες, ώστε να σας προκαλέσουν αυτά τα συναισθήματα;
- Σε ποια έργα χρησιμοποιήθηκαν **θερμά ή / και ψυχρά** χρώματα;

Μπορείτε να ανατρέξετε στο Τετράδιο Εργασιών για περισσότερα.

γ. Τα περιοδικά ως πηγή των χρωμάτων της παλέτας μας

1

Οι σελίδες των περιοδικών είναι γεμάτες χρώματα που μπορούμε εύκολα να κόψουμε και να τα διαχωρίσουμε σε ομάδες, για να χρωματίσουμε τα έργα μας.

- Σε ποιες **ομάδες χρωμάτων** διαχωρίστηκαν τα χρωματιστά αποκόμματα;
- Είναι διευκολυντικές οι ταξινομήσεις 1 και 2;
- Εσείς, πώς θα τα ομαδοποιούσατε;

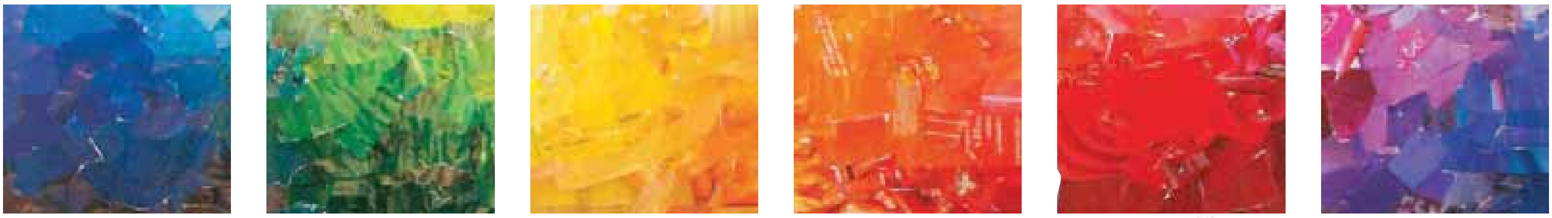
2

3α

3β

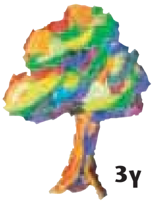
3γ

3δ

- Αφού διαλέξετε ένα από τα δέντρα, φανταστείτε πως βλέπετε ένα δάσος με δέντρα τέτοιου χρώματος.
- Ποιες ιδέες ή **συναισθήματα** σας προκαλεί ένα τέτοιο δάσος; Γιατί;

- Ποια διαδικασία ακολούθησαν τα παιδιά για τη δημιουργία του έργου (εικ. 4);
- Η σειρά τοποθέτησης των χρωμάτων τι σας θυμίζει;
- Πού αλλού θα μπορούσατε να βρείτε **έτοιμο χρωματιστό υλικό** για τα έργα σας;

4

Συγκεντρώστε χρωματιστό υλικό, ταξινομήστε το σε ομάδες χρωμάτων και δημιουργήστε τα δικά σας ατομικά και ομαδικά έργα.

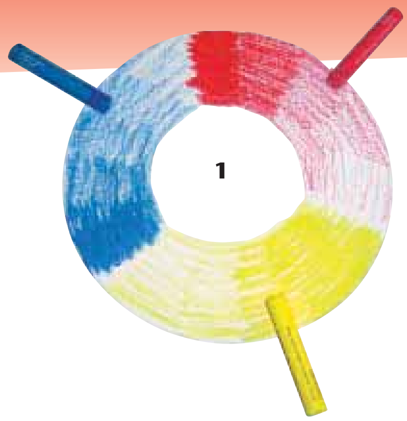

1

δ. Αναμειγνύοντας λαδοπαστέλ

Πώς μπορούμε να ζωγραφίσουμε πολύχρωμες εικόνες, όταν έχουμε λαδοπαστέλ μόνο των τριών πρωτογενών ή βασικών χρωμάτων;

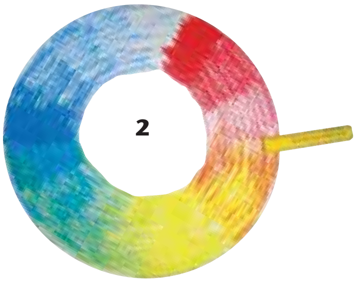

2

Τα **τρία δευτερογενή** χρώματα δημιουργήθηκαν με τη **μείξη** των βασικών. Τις **αποχρώσεις** τους, πώς θα τις δημιουργήσουμε;
Δοκιμάστε στο μπλοκ να τις δημιουργήσετε.

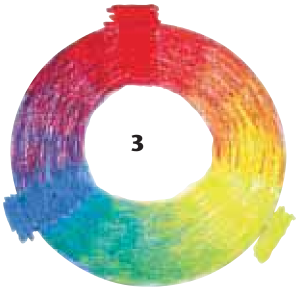

3

4

5

- Φύσηξε αέρας και ανακάτεψε τη σειρά των εικόνων 4, 5, 6.
  Ανακαλύψτε τη διαδικασία που ακολούθησε το παιδί, για να ζωγραφίσει αυτό το τοπίο.
  Αριθμήστε τις εικόνες, για να δείξετε τη σειρά που εργάστηκε.
- **Τι πέτυχε** το παιδί ακολουθώντας αυτή τη διαδικασία;

6

Διαλέξτε όποιο θέμα προτιμάτε και χρωματίστε με λαδοπαστέλ των 3 βασικών χρωμάτων πάνω σε χρωματιστά ή λευκά χαρτόνια κανσόν. Δημιουργήστε μεγάλη ποικιλία αποχρώσεων **αυξομειώνοντας** τις ποσότητες των υλικών. Χρησιμοποιήστε την τεχνική «από το σκοτεινό στο φωτεινό».

α. Οι καλλιτέχνες δημιουργούν

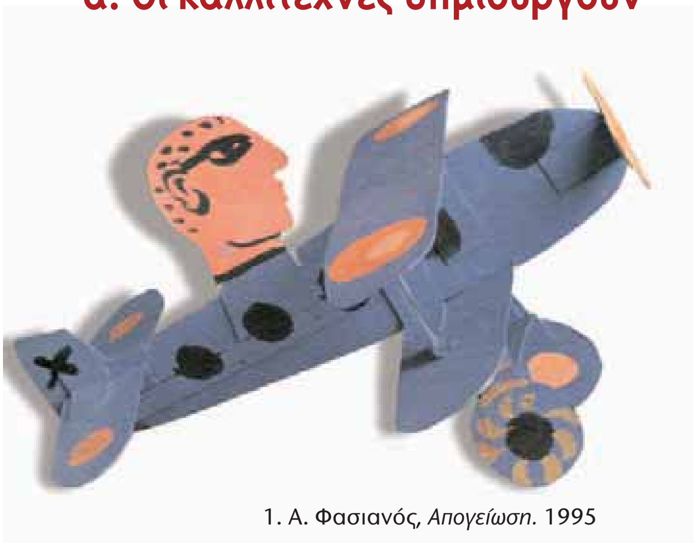
1. Α. Φασιανός, *Απογείωση*. 1995

- Ποια υλικά χρησιμοποιήθηκαν για τη δημιουργία των έργων; Γιατί οι καλλιτέχνες επέλεξαν αυτά τα υλικά;

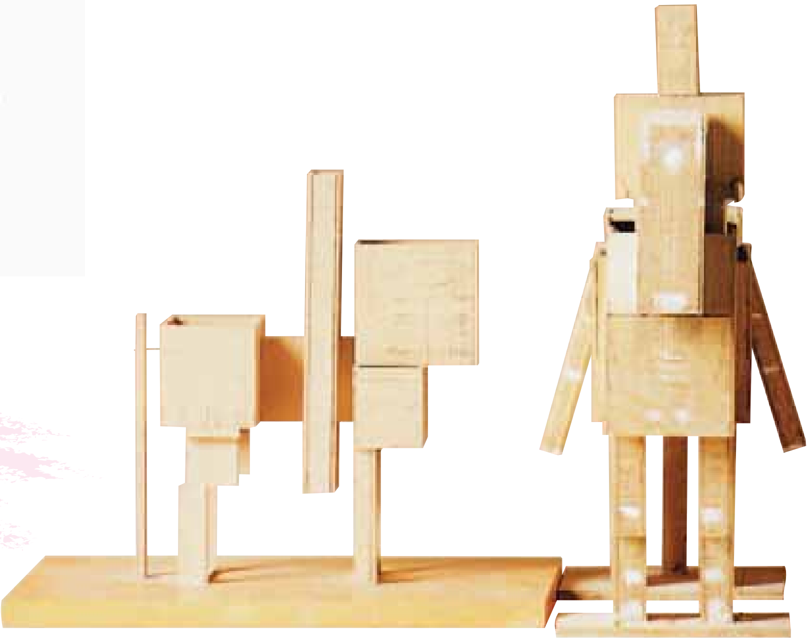
2. Δ. Καλαμάρας. *Μακέτες έφιππων*. 1985-1990

- Να αναφέρετε αντικείμενα του σπιτιού σας ή παιχνίδια που είναι φτιαγμένα από χαρτιά, χαρτόνια ή ξύλα.
- Γνωρίζετε καλλιτέχνες που δημιούργησαν έργα με αυτά τα υλικά;

3. Διακοσμητικό είδος αγγλικής παραδοσιακής τέχνης (γκουίλινγκ ή φιλιγκρί).

4. *Σαρμάνιτσα,* είδος ελληνικής παραδοσιακής κούνιας.

Τα υλικά αυτά παρουσιάζουν μεγάλο ενδιαφέρον... Μπορείτε εύκολα να τα μαζέψετε και να δημιουργήσετε τα δικά σας έργα.

β. Με χάρτινες ή ξύλινες λουρίδες

1

Χαρτιά φωτοτυπικού και περιοδικών είναι υλικά που μπορείτε να βρείτε εύκολα και να τα κόψετε σε λουρίδες.

2

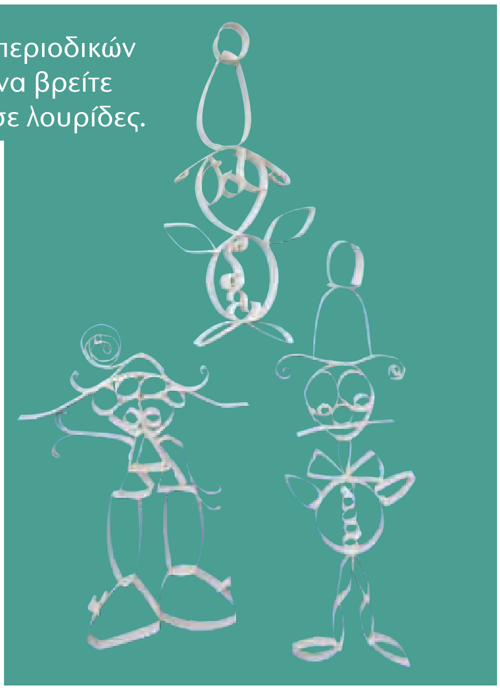

3. ....

- Παρατηρήστε όλες τις εικόνες και περιγράψτε την **πορεία δημιουργίας** τους. Ποιον τίτλο θα δίνατε στο έργο της εικόνας 3;

- Από ποιο έργο της διπλανής σελίδας επηρεάστηκαν τα παιδιά και έφτιαξαν τα δικά τους έργα; **Τι διαφορετικό έκαναν;** Γράψτε κάτω από την εικόνα 6 τον τίτλο που της ταιριάζει.

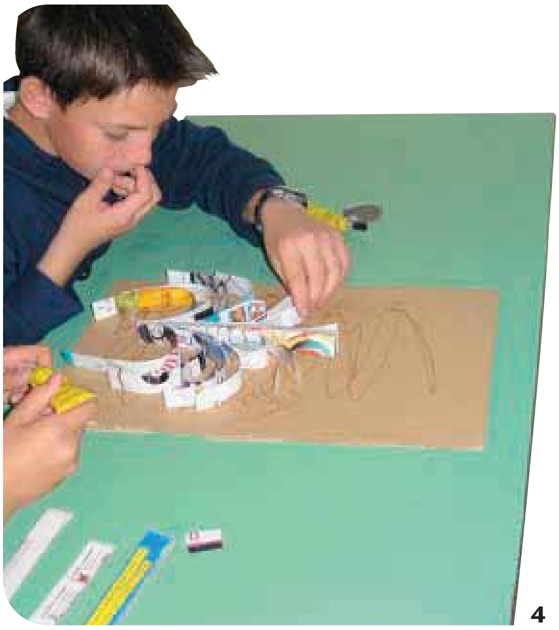

4

5

6. ....

Με λουρίδες από χαρτόνια μεταλλιζέ ή ξύλινες λουρίδες μπορείτε να φτιάξετε χριστουγεννιάτικα στολίδια και να τα κρεμάσετε με κλωστή.

γ. Κολλάζ με χαρτιά σχισμένα με το χέρι

Τα χαρτιά γλασέ ή οι σελίδες των περιοδικών μπορούν να χρησιμοποιηθούν για πρωτότυπα χρωματιστά κολλάζ.

1.

- Παρατηρήστε όλες τις εικόνες και περιγράψτε την πορεία δημιουργίας τους. (1 2 3 4 5 εικ.) Ποιος τίτλος θα ταίριαζε σε κάθε έργο; (2, 3, 4, 5 εικ.)

2. ....

3. ....

4. ....

5. ....

Βρείτε χαρτιά γλασέ ή σελίδες περιοδικών με μεγάλες χρωματιστές επιφάνειες. Παρατηρήστε τα χρωματιστά χαρτιά και φανταστείτε το είδος του θέματος που μπορείτε να συνθέσετε σχίζοντάς τα με το χέρι και κολλώντας τα επάνω σ' ένα χαρτόνι.

δ. Κατασκευές με χοντρά χαρτόνια

Τα χαρτόνια έχουν μεγαλύτερο **πάχος** από τα χαρτιά.

1.

- Επιλέξτε ένα έργο και περιγράψτε **τα υλικά και τον τρόπο** που μπορεί να **έχει αναπτυχθεί.** Να δώσετε τίτλους στα έργα.

2. ....

3. ....

4. ....

5. .... 6. ....

Δε βρίσκετε πως τα χαρτόνια είναι εξυπηρετικά για τις τρισδιάστατες κατασκευές σας;
Ποιους τρόπους ένωσης των χαρτονιών θα χρησιμοποιήσετε στα έργα σας;

ε. Παιχνίδια με χαρτόκουτα

- Διαλέξτε ένα έργο και περιγράψτε την **πορεία δημιουργίας** του. Με τι **υλικά κατασκευάστηκε** και γιατί; Από ποιους καλλιτέχνες **εμπνεύστηκαν τα παιδιά** και τι διαφορετικό έκαναν στα έργα τους;

1

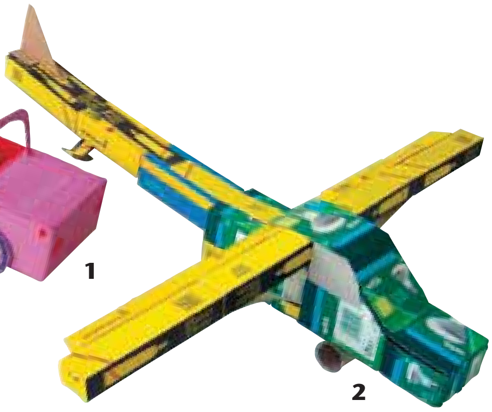

2

3

4

5

Στο Τετράδιο Εργασιών υπάρχουν κάποιες πληροφορίες. Φανταστείτε τι είδους παιχνίδια θα μπορούσατε να δημιουργήσετε με χαρτόκουτα και φτιάξτε ένα δικό σας.

στ. Κατασκευές με ξύλα

Κάποια **ξύλα** από τα περισσεύματα ξυλουργείου κολλημένα με ξυλόκολλα, και χρωματισμένα με τέμπερες ή πλαστικά χρώματα μπορούν να **μεταμορφωθούν** σε **παιχνίδια.**

1

2

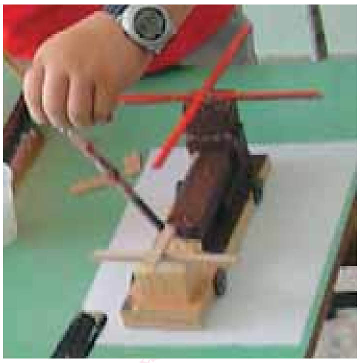

3

- Διαλέξτε το έργο που σας αρέσει περισσότερο και περιγράψτε την πορεία δημιουργίας του. Πώς εκμεταλλεύθηκαν τα παιδιά τα κομμένα ξύλα (το μέγεθος, τον όγκο ή το σχήμα τους), για να κατασκευάσουν τα έργα τους; Ποιες νομίζετε πως είναι οι ομοιότητες και ποιες οι διαφορές μεταξύ των κατασκευών από χαρτόκουτα και των ξυλοκατασκευών;

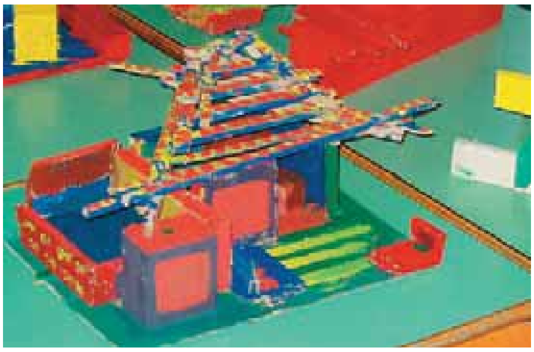

4

5

Μαζέψτε ξύλα και σκεφθείτε τι παιχνίδια θα κατασκευάσετε στο σχολείο ή στο σπίτι, μόνοι σας ή με τους φίλους σας.

α. Μια τέχνη μέσα στο χρόνο και τους πολιτισμούς

- Με τι είδους υλικά δημιουργήθηκαν τα ψηφιδωτά;
- Ποιο σχήμα έχουν οι ψηφίδες;
- Ποια έργα είναι επίπεδα και ποια είναι τρισδιάστατα;
- Ποιο είναι το θέμα του κάθε ψηφιδωτού;
- Ανακαλύψτε σε ποιους πολιτισμούς αντιστοιχούν τα ψηφιδωτά της σελίδας.

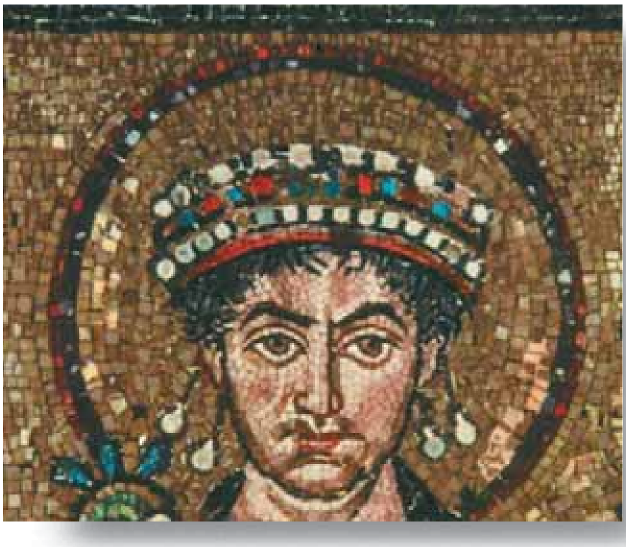

1. *Η ακολουθία του Ιουστινιανού,* (λεπτομέρεια) 6ος αι. μ.Χ. Ραβέννα Ιταλίας

2. *Κυνήγι λιονταριού,* (λεπτομέρεια) 350 π.Χ., Πέλλα

3. *Τέμενο του Ομάρ,* (λεπτομέρεια) ουσαλήμ, (690-692 μ.Χ., Ισραήλ)

4. Νεκ Τσάντ, Ζώα, (1970), Ινδία

5. Νίκι ντε Σαν Φαλ, *«Η μεγάλη ιέρεια»,* (λεπτομέρεια) (1980) Ιταλία

6. Γκαουντί, *Η σαλαμάνδρα* Ισπανία

Στο Τετράδιο Εργασιών θα μελετήσετε τα έργα από πολύ κοντά... και θα σχεδιάσετε ψηφιδωτά.

1

β. *Άμεση* μέθοδος κατασκευής ψηφιδωτών

Οι ψηφίδες στα ψηφιδωτά έργα στερεώνονται πάνω σε μια σταθερή **βάση-υπόβαθρο** που μπορεί να είναι ένας **τοίχος**, ένα **ξύλο, ένα δοχείο** κ.λπ.. Πάνω στη βάση, για να κολλήσουμε τις ψηφίδες, απλώνουμε το **υπόστρωμα** που είναι τσιμεντοκονίαμα (τσιμέντο + άμμος + νερό).

Πρώτος τρόπος

- Παρατηρήστε τις εικόνες 2-4 και ανακαλύψτε τη διαδικασία που ακολουθήθηκε για την κατασκευή του ψηφιδωτού έργου.
- Ποια υλικά χρησιμοποιήθηκαν ως ψηφίδες, υπόβαθρο και υπόστρωμα στα έργα των εικόνων 3, 4;

2

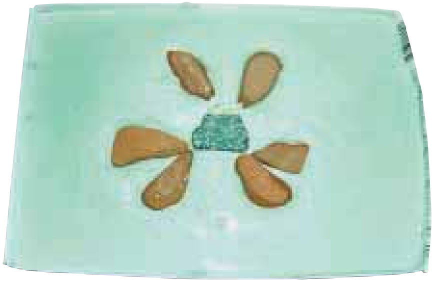

3

4

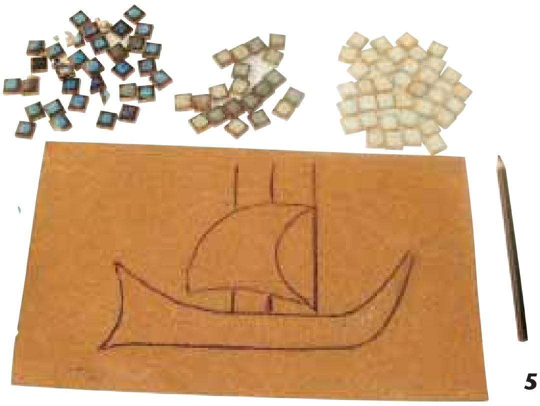

5

Δεύτερος τρόπος

- Μπορούμε να φτιάξουμε ψηφιδωτά κολλώντας τις ψηφίδες (από μικρά πλακάκια) με ακρυλική κόλλα πάνω σε κόντρα πλακέ.
- Ποια διαδικασία πρέπει να ακολουθήσουμε; (εικόνες 5-7)
- Με ποιο **τρόπο ψηφοθετήθηκαν** (στρώθηκαν οι ψηφίδες) στο φόντο;

6

7

Δημιουργήστε τα δικά σας ψηφιδωτά, αφού πρώτα συγκεντρώσετε και ταξινομήσετε σε ομάδες μεγάλο αριθμό και ποικιλία ψηφίδων.

γ. *Έμμεση* μέθοδος κατασκευής ψηφιδωτών

Για να κατασκευάσουμε ψηφιδωτά με την έμμεση μέθοδο, κολλάμε τις ψηφίδες με την καλή τους επιφάνεια (αυτή που θα φαίνεται στο τελικό έργο) πάνω σε μια προσωρινή βάση, σε χαρτί του μέτρου. Στο χαρτί, πάνω στη ματ επιφάνεια, έχουμε σχεδιάσει με μαρκαδόρο την αντίστροφη εικόνα του σχεδίου μας.

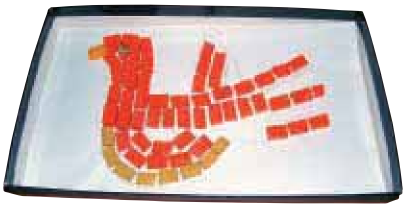
1

2

Πρώτος τρόπος

- Παρατηρήστε τις εικόνες 1-5 και περιγράψτε τη διαδικασία που ακολουθήθηκε.

3

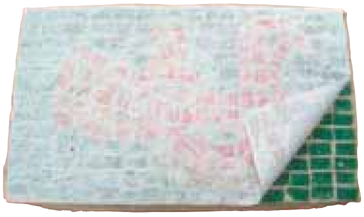
4

5

Δεύτερος τρόπος

- Μία παραλλαγή της έμμεσης μεθόδου είναι η χρησιμοποίηση πηλού ως βάση για την προσωρινή τοποθέτηση των ψηφίδων.
- Παρατηρήστε τις εικόνες (6-10) και περιγράψτε τη διαδικασία.

6

7

8

9

10

Εσείς τι ψηφίδες θα χρησιμοποιήσετε για να κατασκευάσετε τα δικά σας ψηφιδωτά με την έμμεση μέθοδο;

δ. Ομαδικά ψηφιδωτά έργα

1

Ψηφίδες από πηλό

Το ψηφιδωτό της εικόνας 4 κατασκευάστηκε, από ομάδα παιδιών, με πήλινες ψηφίδες που έφτιαξαν μόνα τους. (εικ. 1).

- Ποια διαδικασία ακολούθησαν για την κατασκευή του;
- Ποιες αποφάσεις έπρεπε να πάρουν πριν κολλήσουν τις ψηφίδες με ατλακόλ πάνω στο σκληρό χαρτόνι;

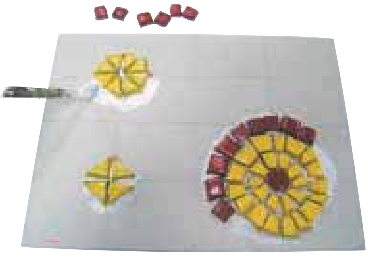
2

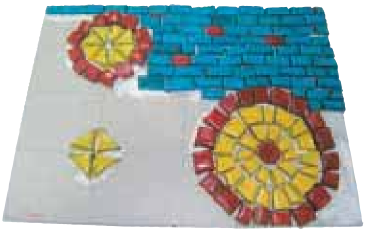
3

4

Περίτεχνα εμβλήματα μέσα σε απλό φόντο.

5

- Θα μπορούσαμε να επιλέξουμε κάποιο από τα προηγούμενα μικρότερα έργα μας ως έμβλημα για τη σύνθεση μεγαλύτερων ομαδικών έργων;
- Πώς έφτιαξαν τα παιδιά το έργο της εικόνας 10;

6

7

8

9

10

Ετοιμάστε ένα σχέδιο εργασίας στο οποίο θα προτείνετε τη διακόσμηση ενός τμήματος τοίχου ή πατώματος της αυλής του σχολείου και, αν σας επιτραπεί, να το πραγματοποιήσετε.

α. Πολλές και διαφορετικές γραμμές

Γύρω μας υπάρχουν πολλές και διαφορετικές γραμμές. Κάποιες τις βλέπουμε, άλλες τις επινοούμε.

1

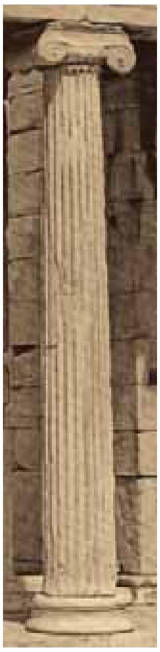
2

3

- Παρατηρήστε τις εικόνες 1, 2, 3, 4 και περιγράψτε: Ποιες γραμμές κυριαρχούν και τι εντύπωση σας προκαλούν;

5

4

- Ποιες ομοιότητες και διαφορές παρατηρείτε στις εικόνες 1 και 2; Οι διαφορές που παρατηρείτε πώς επηρεάζουν τη συνολική εντύπωση;
- Ποιες γραμμές κυριαρχούν στο φόρεμα της χορεύτριας που παριστάνεται στην εικ. 5; Πιστεύετε πως υπάρχει κάποια σχέση που συνδέει το στυλ του φορέματος με το ρυθμό της μουσικής και το είδος του χορού;

Μπορείτε να ανατρέξετε στο Τετράδιο Εργασιών για ιστορίες και δημιουργίες.

β. Οι καλλιτέχνες δημιουργούν με σύρμα

- Παρατηρήστε τα έργα του Κάλντερ και περιγράψτε τα. Γιατί διάλεξε να δημιουργεί έργα **από σύρμα;** Ποια **μέρη των μορφών** έκανε με σύρμα;
- Παρατηρήστε τα έργα του Γυπαράκη και περιγράψτε: Ποιο μέρος των μορφών αναπαριστούν οι πυκνές δέσμες συρμάτων και ποιο μέρος, όταν τα σύρματα ξετυλίγονται;
- Συγκρίνετε τις εικόνες 3 και 4 με τις εικόνες της διπλανής σελίδας και βρείτε με ποιες μοιάζουν.

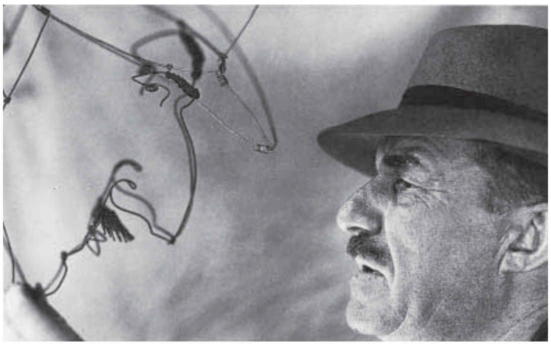

1. Α. Κάλντερ. *Προτομή του Φέρναν Λεζέρ.* 1943

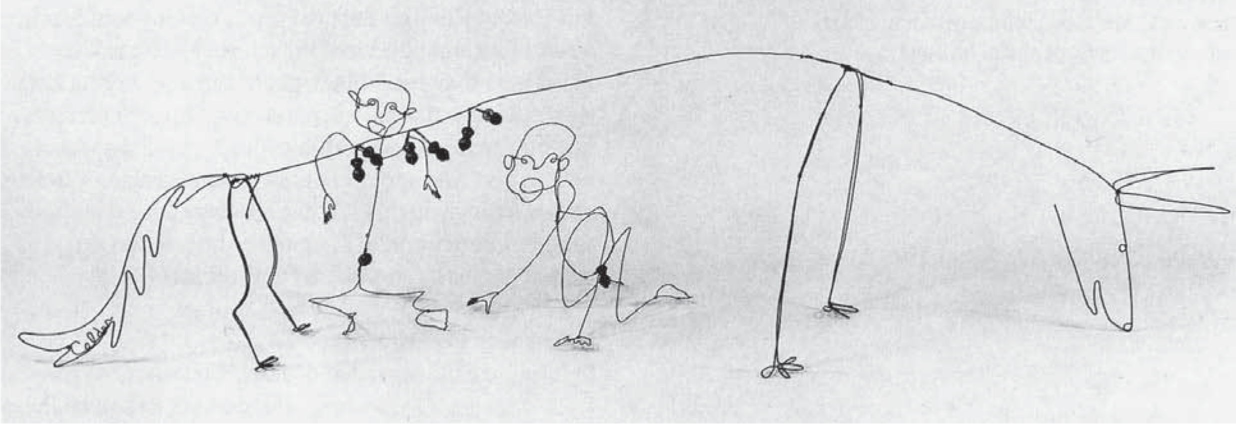

2. Α. Κάλντερ. *Ρωμιός και Ρώμας.* 1928

Ο Αμερικανός καλλιτέχνης Αλεξάντερ Κάλντερ (1898 – 1976) και οι συμφοιτητές του διασκέδαζαν σκιτσάροντας ανθρώπους. Αυτό το παιχνίδι οδήγησε στη δημιουργία έργων από σύρμα.

3. Γ. Γυπαράκης. *Φουστάνι της γης*

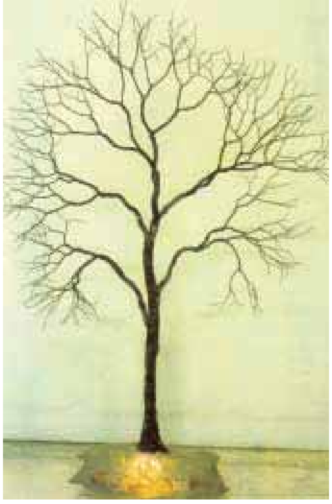

4. Γ. Γυπαράκης. *Το δέντρο*

Ο Γεώργιος Γυπαράκης (1962) πλέκει **δέσμες συρμάτων** και μετά τις **ξεπλέκει** και τις **απλώνει** φτιάχνοντας έργα.

Στο Τετράδιο Εργασιών υπάρχουν και άλλες δημιουργίες.

γ. Περιγράμματα με σύρμα

1

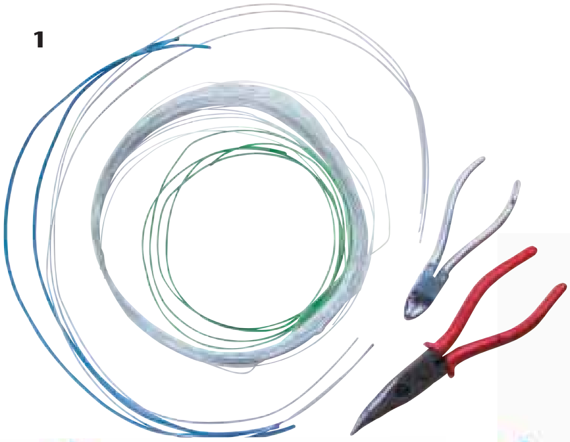

Μπορείτε να χρησιμοποιήσετε **σύρματα** από διάφορα **μέταλλα** λεπτά ή χοντρά και διαφορετικού πάχους **χρωματιστά καλώδια. Κόβονται** με ψαλίδι και τα πολύ χοντρά με κόπτη. Τα σύρματα **λυγίζουν** εύκολα, αλλά μπορείτε να χρησιμοποιήσετε και μυτοτσίμπιδο, όταν τα λυγίζετε, για να δείξετε τις λεπτομέρειες (εικ. 1).

2

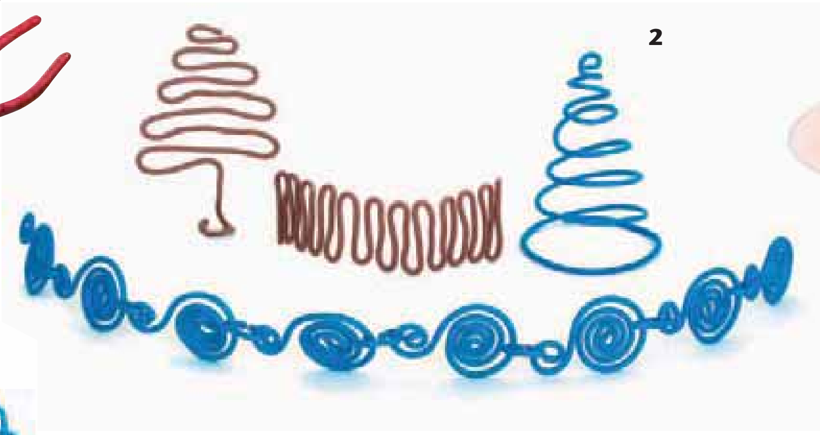

3

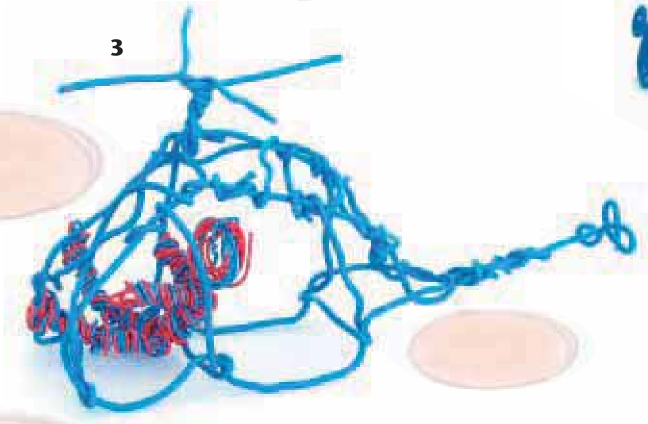

- Παρατηρήστε τα έργα των εικόνων 2-5 και περιγράψτε: Ποια **είδη γραμμών** αναγνωρίζετε; Πώς **στηρίζονται τα έργα;** Να εντοπίσετε τις **ομοιότητες και τις διαφορές** τους με τα έργα των προηγούμενων σελίδων (26 και 27).

4

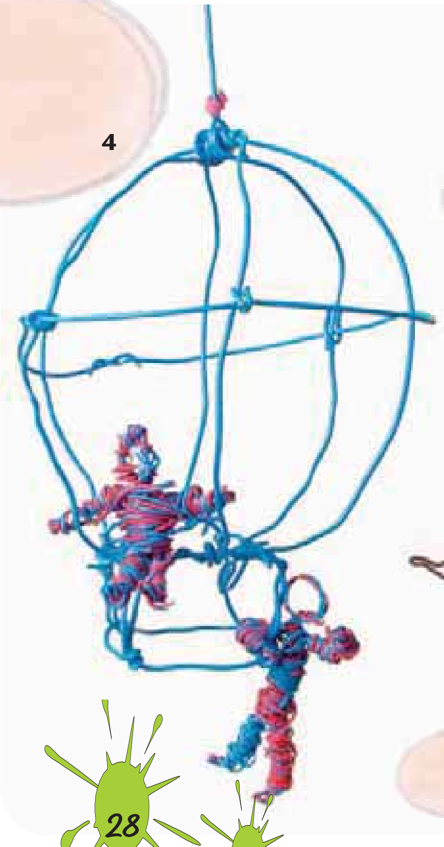

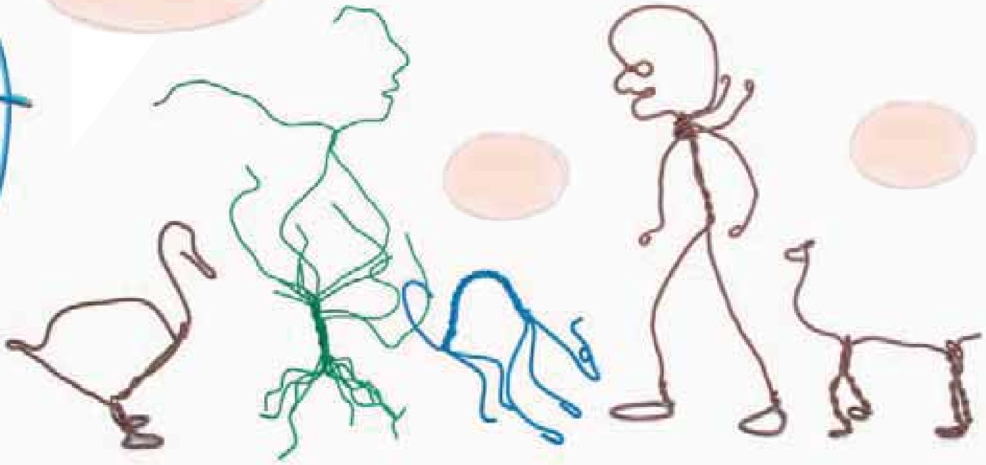

Επιλέξτε ένα ή περισσότερα σύρματα και σκεφτείτε τι είδους έργα θα δημιουργήσετε.

δ. Συρμάτινοι όγκοι

- Παρατηρήστε όλα τα έργα και περιγράψτε: Ποια έχουν συμπαγή όγκο, ποια κούφιο και ποια είναι η πορεία δημιουργίας τους.

Συζητήσετε στην ομάδα σας πώς αξιοποιήσατε το σύρμα, για να αποδώσετε το περίγραμμα ή τον όγκο στα έργα που δημιουργήσατε.

Διαλέξτε σύρματα ή καλώδια και δημιουργήστε τα δικά σας έργα. Μην αντιγράφετε αυτά που βλέπετε! Πειραματιστείτε! Ανακαλύψτε!

α. Μια μέρα στο εργαστήρι του αγγειοπλάστη

1

- Παρατηρήστε τις εικόνες 1-9 και περιγράψτε την πορεία δημιουργίας του αγγείου πάνω στον τροχό. Παρακολουθήστε τις κινήσεις των χεριών του.
  - **Σε ποια σημεία** του αγγείου τοποθετεί τα χέρια και **με ποιον τρόπο;**
  - Από ποιες διαδοχικές **φόρμες** πέρασε το αγγείο ώσπου να καταλήξει στην τελική;

2

3

4

5

6

7

8

9

Με την **αναλυτική μέθοδο,** χωρίς τροχό, μπορούμε να πλάσουμε αγγεία, δουλεύοντας μια μπάλα πηλού, **γυρίζοντάς** τη μέσα στην παλάμη του ενός χεριού και μιμούμενοι κάποιες από τις κινήσεις των δακτύλων του κεραμίστα.

10

Πάρτε ένα μικρό κομμάτι πηλού και δουλέψτε το με την αναλυτική μέθοδο, **πιέζοντας** και **τραβώντας**. Για περισσότερες λεπτομέρειες ανοίξτε το Τετράδιο Εργασιών.

β. Η συνθετική μέθοδος- Η τεχνική της προσθετικής

- Περιγράψτε την πορεία δημιουργίας των έργων.

Ένα πήλινο έργο μπορεί να γίνει με την ένωση των επιμέρους κομματιών του που πλάθονται χωριστά και κολλιούνται, αφού πρώτα χαράξουμε τα σημεία επαφής με οδοντογλυφίδα ή πιρούνι και τα βρέξουμε με πινέλο ή με τα δάχτυλα.

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

11

12

Οι συρμάτινες ή ξύλινες **γλυφίδες** είναι εργαλεία με τα οποία **σχεδιάζουμε** ή **λειαίνουμε** τις επιφάνειες ή αφαιρούμε τον πηλό από τα έργα. Όταν τελειώνουμε ένα **συμπαγές** πήλινο έργο, το αναποδογυρίζουμε και με τις γλυφίδες **αφαιρούμε τον πηλό από το εσωτερικό του,** για να γίνει κούφιο και να μη σκάσει κατά το ψήσιμο.

Μπορείτε να δοκιμάσετε να πλάσετε τα δικά σας πήλινα έργα.

γ. Η συνθετική μέθοδος- Η τεχνική του κορδονιού

1

- Παρατηρήστε τις εικόνες και περιγράψτε την πορεία δημιουργίας των έργων.

2

- Σε ποια σημεία της περιφέρειας γίνονται οι ενώσεις των κορδονιών;

3

4

5

6

7

8

9

Αν θέλουμε να γίνει περισσότερο σταθερό και συμπαγές το έργο μας, ενοποιούμε τα δαχτυλίδια των κορδονιών με βρεγμένα δάχτυλα ή με μια πλατιά ξύλινη γλυφίδα.

- Πώς στάθηκαν όρθια τα μαλακά πήλινα κορδόνια στα διπλανά έργα;
- Πού ακουμπούσαν μέχρι να σκληρύνουν;

10

11

Πλάστε πήλινα κορδόνια και φτιάξτε αγγεία ή φανταστικές μορφές. Θυμηθείτε τι πρέπει να κάνετε, για να πετύχετε σταθερές ενώσεις. Οι σταθερές ενώσεις είναι το δεύτερο κριτήριο αξιολόγησης ενός πήλινου έργου!

δ. Η μέθοδος του καλουπιού- Η τεχνική του πλάστη

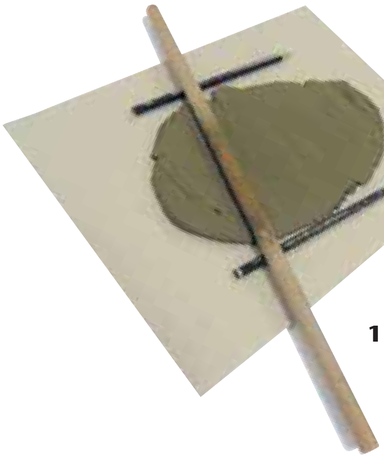
1

Κυλώντας τον πλάστη πάνω σε πηχάκια μπορείτε να ανοίξετε τον πηλό σε φύλλα.

2

- Τι μπορείτε να κάνετε με τα φύλλα;
- Αφού παρατηρήσετε τις εικόνες να περιγράψετε την πορεία δημιουργίας των έργων.

3

4

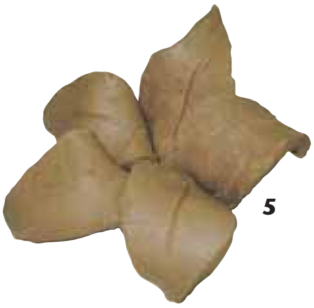
5

6

7

Όταν χρειαζόμαστε περισσότερα από ένα πανομοιότυπα έργα, χρησιμοποιούμε καλούπια.

8

9

10

11

12

- Παρατηρήστε πώς απλώθηκε το πήλινο φύλλο μέσα στο καλούπι και πώς κόπηκαν οι άκρες του φύλλου που εξέχουν του καλουπιού.
- Πώς νομίζετε πως θα κατορθώσουμε να ξεφορμάρουμε το πήλινο μπολ από το πλαστικό καλούπι;

- Με ποιους **τρόπους διακοσμήθηκαν** τα πήλινα φύλλα των διπλανών εικόνων;

13

14

Εσείς τι θα φτιάξετε μ' ένα φύλλο πηλού;

α. Η οργάνωση των στοιχείων μέσα στο κάδρο

1

Η θέση που τοποθετούνται οι μορφές στο χώρο του πίνακα και η απόσταση από την οποία κοιτάζει το θέμα του ο ζωγράφος παίζουν σημαντικό ρόλο στο τελικό αποτέλεσμα.

- Ένας ζωγράφος θέλησε να ζωγραφίσει το **πορτρέτο** του μεσαίου κλόουν. Χρησιμοποιώντας το χάρτινο **παράθυρο*** πειραματίστηκε αναζητώντας τη σωστή θέση του προσώπου μέσα στο **πλαίσιο.** Ζητά τη βοήθειά σας, για να κάνει την κατάλληλη επιλογή.

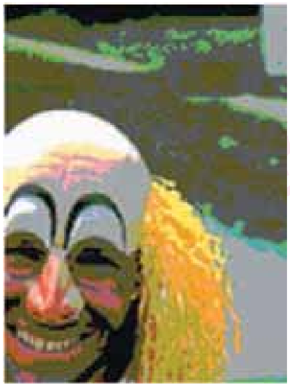
2

3

4

- Πάρτε ένα μολύβι και στη μέση κάθε πορτρέτου (εικόνες 2-7) σχεδιάστε ένα μικρό σταυρό, για να φανεί το **κέντρο** κάθε **κάδρου.** Έπειτα παρατηρήστε σε ποιο σημείο της φιγούρας (του κλόουν) πέφτει ο σταυρός. Περιγράψτε ποιο **πορτρέτο** της σύνθεσης είναι τοποθετημένο «σωστά», σε **σχέση** με το **μέγεθος** και το **χώρο** που καταλαμβάνει ο πίνακας.

5

6

7

β. Οι καλλιτέχνες συνθέτουν έργα

Η σύνθεση ενός έργου μπορεί να χαρακτηρίζεται από τη **συμμετρία**, την **ισορροπία**, την **ενότητα** (ομοιομορφία χρωμάτων, σχημάτων κ.λπ.) καθώς και από την **ποικιλία** (διαφορετικό μέγεθος, χρώμα, σχήμα κ.ά.)

1. Δ. Θεοτοκόπουλος. *Η Στέψη της Παναγίας* 1591.

- Παρατηρήστε τις εικόνες 1 και 2. Ποιο είναι το **κεντρικό στοιχείο τους** (φιγούρα, αντικείμενο); Αν οι καλλιτέχνες χρησιμοποιούσαν αντίθετα σχήματα κάδρων από αυτά, πως θα ήταν τα έργα;
- Πώς τοποθέτησε ο Θεοτοκόπουλος τα πρόσωπα ή τα πράγματα και η σύνθεση είναι συμμετρική; Ανακαλύψτε τον **αόρατο άξονα*** της συμμετρίας του.
- Με ποιον τρόπο ο Λύτρας τοποθέτησε τα πρόσωπα και τα πράγματα γύρω από το τύμπανο, έτσι ώστε να επιτύχει στη σύνθεσή του την ισορροπία; Κρύψτε με το δάχτυλό σας και απομακρύνετε (με τη φαντασία σας) από τη θέση του όποιο πρόσωπο θέλετε. Τι εντύπωση σας προκαλεί η σύνθεση τώρα;

- Μπορείτε να εντοπίσετε τα στοιχεία της ενότητας και της ποικιλίας στις εικόνες 1 και 2;

2. Ν. Λύτρας. *Τα κάλαντα.*

Αφού επιλέξετε το θέμα του έργου σας, να αποφασίσετε αν θα αναπτύξετε τη σύνθεσή σας σε οριζόντιο ή κάθετο χαρτί. Να χρησιμοποιήσετε στο έργο σας δύο τουλάχιστον από τις παραπάνω αρχές που πρέπει να έχει μια καλή σύνθεση.

Β

Γενικά

Οι άνθρωποι κάθε εποχής παρατηρούν τον κόσμο και προσπαθούν να τον αναπαραστήσουν στα έργα τους, ο καθένας με το δικό του τρόπο.

Ο Π. Κλέε εντυπωσιάστηκε από τα ψάρια και τα απέδωσε με ποικιλία γραμμών και σχημάτων, ενώ ο Ν. Ρότζερς κατασκεύασε έντομα σε τεράστιες διαστάσεις με φυσικά υλικά. Και οι δύο πιστεύουν στη συνύπαρξη όλων των πλασμάτων στη φύση.

Στην εποχή μας το περιβάλλον και οι διατροφικές μας συνήθειες δέχονται διάφορες θετικές και αρνητικές αλλαγές. Ωστόσο, η καλή διαχείριση του περιβάλλοντος και της διατροφής είναι υπόθεση που αφορά όλους μας. Γι’ αυτό ο άνθρωπος ως άτομο, ομάδα, κοινωνία ενημερώνεται, αντιδρά και προσπαθεί να περιφρουρεί τον κόσμο του.

Ο ΚΟΣΜΟΣ ΜΑΣ

Σ’ αυτό το κεφάλαιο

- Θα έρθετε σε επαφή με τα *ψάρια* - έργα του Π. Κλέε και με τα *έντομα* - έργα του Ν. Ρότζερς, για να γνωρίσετε τον κόσμο του νερού και των πάρκων σε μία άλλη *διάσταση.*
- Θα έρθετε σε επαφή με λογοτεχνικά, εικαστικά έργα και θα πληροφορηθείτε από τον περιοδικό τύπο, για τον κόσμο του περιβάλλοντος και τις διατροφικές μας συνήθειές.
- Θα εξοικειωθείτε με υλικά και θα γνωρίσετε διάφορες τεχνικές και έργα παιδιών.
- Θα δημιουργήσετε τα δικά σας έργα, ατομικά ή ομαδικά και θα τα αξιολογήσετε.

α. Ταξιδεύοντας κάτω από τα κύματα...

Ο Ελβετός ζωγράφος Πάουλ Κλέε (1879-1940) ταξίδευε αρκετά, και από τις εμπειρίες του δημιουργήθηκαν πολλά έργα. Έπαιρνε τα χαρακτηριστικά κάθε αντικειμένου που του άρεσε, τα έπλαθε με τον κόσμο της φαντασίας του και τα ζωγράφιζε με γραμμές και χρώματα.

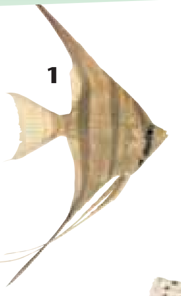
1

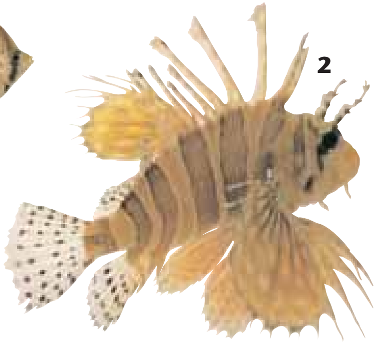
2

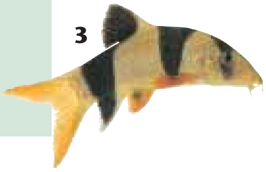
3

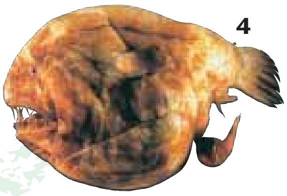
4

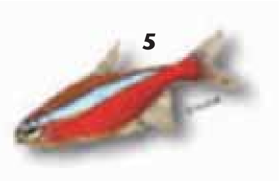
5

6. Π. Κλέε. *Τα ψάρια που αποδημούν*. 1926

- Παρατηρήστε την εικόνα 6: Τι σας θυμίζει; Τι **είδους γραμμές** σχεδιάζει ο Κλέε και για ποιο λόγο;
- Παρατηρήστε την εικόνα 7 και εντοπίστε τις ομοιότητες και τις διαφορές στα ψάρια. Με ποιες γραμμές σχεδιάστηκαν το κύματα της θάλασσας;
- Παρατηρήστε την εικόνα 8 και περιγράψτε από πού μπορεί να **εμπνεύστηκε** ο Κλέε, καθώς και την **πορεία δημιουργίας** του.

7. Π. Κλέε. *Σκηνή Μάχης από την Κωμικοφανταστική Όπερα «Ο Ναύτης»*. 1923

- Συγκρίνετε τα ψάρια του Κλέε με τα πραγματικά και εντοπίστε τις ομοιότητες και τις διαφορές. 1-8 εικ.

8. Π. Κλέε. *Ψάρια* 1921

Στο Τετράδιο εργασιών θα βρείτε και άλλα ενδιαφέροντα παρόμοια θέματα.

β. Στις κυματιστές γραμμές

- Παρατηρήστε όλες τις εικόνες και περιγράψτε ποια σημεία τους είναι εμπνευσμένα από τα έργα του Κλέε.

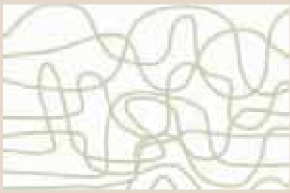
1

2

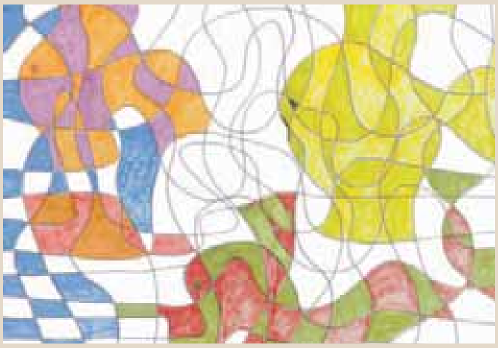
3

4

Η Τεχνική των διασταυρωμένων κυματιστών γραμμών

Με μαρκαδόρους ή ξυλομπογιές σχεδιάστε πολλές κυματιστές γραμμές, οι οποίες θα αρχίζουν από το αριστερό μέρος του χαρτιού και θα καταλήγουν στο δεξιό μέρος (εικόνα 1). Επίσης, σχεδιάστε κυματιστές γραμμές, που θα αρχίζουν από το επάνω μέρος του χαρτιού και θα καταλήγουν στο κάτω μέρος (εικόνα 2). Με τη διασταύρωση των γραμμών θα δημιουργηθεί μια ποικιλία κυμάτων. Τώρα, ρίξτε τα δίχτυα σας, για να δείτε τι ψάρια θα πιάσετε. Αν όχι, παρατηρήστε μέσα στα κύματα, για να εντοπίσετε μορφές ψαριών και να τις χωματίσετε (εικόνα 3-8).

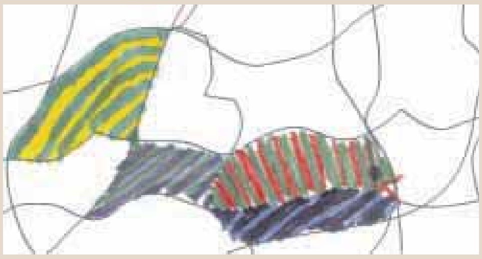
5

6

7

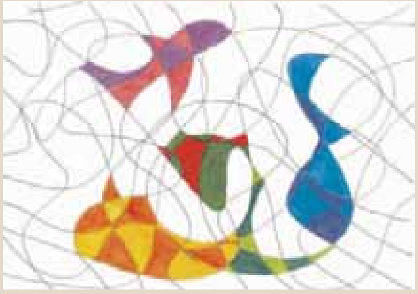
8

Τώρα που μάθατε πώς ψαρεύουν.... Διαλέξτε γραμμές ή σχέδια για τα ψάρια που θα ζωγραφίσετε. Η φαντασία σας μπορεί να σας ταξιδέψει σε άλλους κόσμους και αντί για ψάρια μπορείτε να ανακαλύψετε άλλα όντα!!.

α. Πετώντας σ' ένα πάρκο

«Πιάνω την άνοιξη με προσοχή και την ανοίγω: Με χτυπάει μια ζέστη αραχνοϋφαντη ένα μπλε που μυρίζει ανάσα πεταλούδας οι αστερισμοί της μαργαρίτας όλοι, αλλά και μαζί πολλά σερνάμενα ή πετούμενα ζουζούνια, φίδια, σαύρες, κάμπιες και άλλα τέρατα παρδαλά με κεραίες συρμάτινες (λέπια χρυσά λαμέ και πούλιες κόκκινες)»...

(Ελύτης)

Κάποιοι καλλιτέχνες, όπως ο Αμερικανός γλύπτης Ντέιβιντ Ρότζερς, **εμπνέονται** από το **μικρόσχημο** κόσμο των εντόμων και τον μεταμορφώνουν σε **γιγάντια έργα,** τα οποία τοποθετούνται σε πάρκα.

- Παρατηρήστε την εικόνα 1 και προσπαθήστε να καταλάβετε τι μπορεί να **φαντάζεται το παιδί** που παρατηρεί το έργο.

1

2. Ο δημιουργός κοιτάζει το έργο και γελά.

- Παρατηρήστε τις εικ. 1-3 και περιγράψτε: Τα **υλικά** από τα οποία μπορεί να κατασκευάστηκαν αυτά τα έργα. Γιατί νομίζετε ότι διάλεξε ως **θέματα τα έντομα** και τα έκανε τόσο μεγάλα;
- Συγκρίνετε το **μέγεθος των θεατών** με το **μέγεθος των έργων** και υπολογίστε πόσο μεγάλα μπορεί να είναι τα έντομα.

3

β. Έγιναν γίγαντες;

Οδηγίες κατασκευής

1. Παίρνετε τρία **σίδερα** (σε βέργες), τα λυγίζετε στη μέση και τα τυλίγετε με λεπτό σύρμα.
2. Δένετε **χαρτόνια σε λουρίδες** πάνω στα πόδια, για να γίνουν πιο παχιά. Στερεώνετε τα πόδια πάνω σ' ένα **σιδερένιο πλέγμα** (ως βάση του έργου).

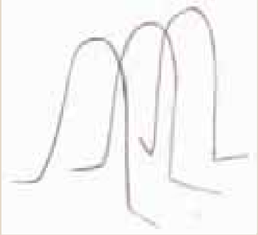
1

2

3

4

5

3. Λυγίζετε ένα άλλο σίδερο, για να γίνουν τα τρία μέρη του σώματος του μυρμηγκιού, και το στερεώνεται πάνω στα πόδια.
4. Σε ρευστό γύψο βουτάτε **κομμάτια λινάτσας** και **τυλίγετε τα πόδια,** καθώς και τη **βάση του έργου.**

5. Βουτάτε κομμάτια λινάτσας σε ρευστό γύψο και τυλίγετε τα τρία μεγάλα άνισα μπαλόνια (το καθένα χωριστά). Αφού πήξει ο γύψος, στερεώνετε τα τρία **μπαλόνια** πάνω στο σκελετό του μυρμηγκιού.

6

6. **Βάφετε** το έργο με χρώματα της φαντασίας σας .
7. Κάνετε δύο τρύπες πάνω στο θώρακα και στερεώνετε το συρμάτινο **σκελετό φτερών,** όπου κολλάτε **χρωματισμένες ζελατίνες.**

7

Μπορείτε να διηγηθείτε ένα μύθο του Αισώπου που να αναφέρεται σ' έντομα. Συνεργαστείτε, για να επιλέξετε τα κατάλληλα υλικά και κατασκευάστε ένα δικό σας έντομο.

α. Το περιβάλλον κι εμείς

1

1. *Εμένα με νοιάζει*

«Εμένα με νοιάζει, αν ένα πεύκο κόβεται ή καίγεται, εμένα με νοιάζει, αν ένα βοτσαλάκι λερωθεί από τα απόβλητα. Γιατί δικό μου το πεύκο, δικό μου το βοτσαλάκι. Μπορώ ν' αλλάξω τον κόσμο εγώ, γιατί εμένα με νοιάζει».

(Από το βιβλίο της Γ.Γρηγοριάδου-Σουρέλη)

- Δώστε με λίγα λόγια ένα δικό σας τέλος στην ιστορία.

2

2. *Στιγμές που σημάδεψαν τον κόσμο*

- Παρατηρήστε τη διπλανή εικόνα και να περιγράψετε το θέμα της. Πώς νομίζετε ότι νιώθουν αυτοί οι άνθρωποι; Τι συνέπειες μπορεί να προκαλέσει στη ζωή τους αυτό το γεγονός;

3. *Η πράσινη πόλη*

Στη Βραζιλία υπάρχει μία καταπράσινη πόλη που τη λένε Κουρίτιμπα. Η πόλη αυτή ακολούθησε ένα πρόγραμμα προστασίας περιβάλλοντος και σήμερα οι κάτοικοί της απολαμβάνουν τους δικούς τους κήπους, αλλά και πλήθος πάρκων και τεχνητών λιμνών. Οι δρόμοι είναι πεντακάθαροι και τα σκουπίδια ανακυκλώνονται.

(Δ. Βουβάλη)

- Τι όνομα θα δίνατε στο πρόγραμμα που εφαρμόστηκε στην Κουρίτιμπα και γιατί; Κατά τη γνώμη σας οι κάτοικοι αυτής της πόλης είναι ευτυχισμένοι; Δικαιολογήστε την απάντησή σας. Τι συμβολίζουν οι μασκότ (εικ. 3) και τι ρόλο παίζουν;

3

Αναπτύξτε ένα σχέδιο εργασίας με θέμα το περιβάλλον.

β. Το περιβάλλον στα όνειρά μας

Οι άνθρωποι ονειρεύονται, ελπίζουν και δραστηριοποιούνται, για να προστατεύσουν και να βελτιώσουν το περιβάλλον.

1. ....

2. ....

- Παρατηρήστε όλες τις εικόνες και γράψτε τους **τίτλους** που τους ταιριάζουν.

- Ποιες σκέψεις δημιουργούνται στο μυαλό σας κατά την παρατήρηση των έργων των εικ. 1, 2, 3 και 4; Πώς θα χρησιμοποιούσατε τα έργα 3 και 4 για να προβληματίσετε τους ανθρώπους σχετικά με τις συνέπειες που έχουν οι ενέργειές μας στο περιβάλλον;

- Παρατηρήστε την εικόνα 4 και κάντε υποθέσεις για το λόγο για τον οποίο έγινε η κατασκευή αυτή.

3. ....

4. ....

Δημιουργήστε ένα έργο με όποια τεχνική ή υλικό προτιμάτε, για να αποδώσετε ένα χώρο ονειρεμένο δίπλα σ' ένα χώρο εφιαλτικό. Με ποια χρώματα ή σχήματα θα δείξετε την αντίθεση;

Ποιο μήνυμα θα γράφατε στους τοίχους της χάρτινης πόλης της εικόνας 4;

....

....

....

....

α. Η διατροφή σας

1

1. Καθημερινή υγιεινή διατροφή

Ένα μήλο την ημέρα, το γιατρό
τον κάνει πέρα.
(Λαϊκή παροιμία)

- Γιατί συνηθίζεται να λέγεται αυτή η παροιμία; Να αναφέρετε και άλλες παροιμίες σχετικές με τη διατροφή.

2

2. Νέες παραγωγές προϊόντων!

- Αναγνωρίζετε το φρούτο της εικόνας 1; Σε τι διαφέρει από το γνωστό καρπό; Γιατί, κατά τη γνώμη σας, οι επιστήμονες επεδίωξαν και πέτυχαν αυτή την αλλαγή;

3. Εκδηλώσεις διαμαρτυρίας

- Για ποιο λόγο συγκεντρώθηκαν οι άνθρωποι της εικόνας 2;
- Με ποιον τρόπο κατασκεύασαν τα κοστούμια τους, για να εκφράσουν τη γνώμη τους;

4. Περιβαλλοντολογικές ομάδες

- Να αναφέρετε ομάδες που ενεργοποιούνται στην προστασία του περιβάλλοντος.

  ....

- Να συζητήσετε ποιο είναι το έργο τους και με ποιους τρόπους το προσφέρουν.

Εσείς με ποιον τρόπο θα δίνατε το δικό σας μήνυμα για τις διατροφικές συνήθειες;

β. Ενημερώστε ή διαμαρτυρηθείτε

Τα παιδιά ενός τμήματος της Ε΄ ή Στ΄ τάξης συνεργάστηκαν σε ένα σχέδιο εργασίας με θέμα τη διατροφή.
Τα αποτελέσματα της ομαδικής τους εργασίας παρουσιάστηκαν στο χώρο του σχολείου και έγινε έκθεση φωτογραφικού, εικαστικού και γραπτού πληροφοριακού υλικού.

1. Κατασκευές με θέμα: Μεσογειακή διατροφή.

- Ποιες δραστηριότητες οργάνωσαν τα παιδιά, για να παρουσιάσουν το θέμα τους;
- Γιατί επέλεξαν τις συγκεκριμένες δραστηριότητες;
- Τι είδους υλικά χρησιμοποίησαν;
- Με ποιον τρόπο πέτυχαν να προσελκύσουν την προσοχή των θεατών;

2. Κατασκευή χειροκίνητης τηλεόρασης (με ζωγραφιές σε ταινία) με θέμα: Οι διατροφικές συνήθειες, μέσα από την ιστορία του ανθρώπου.

3. Αφίσα: Τα μεταλλαγμένα τρόφιμα.

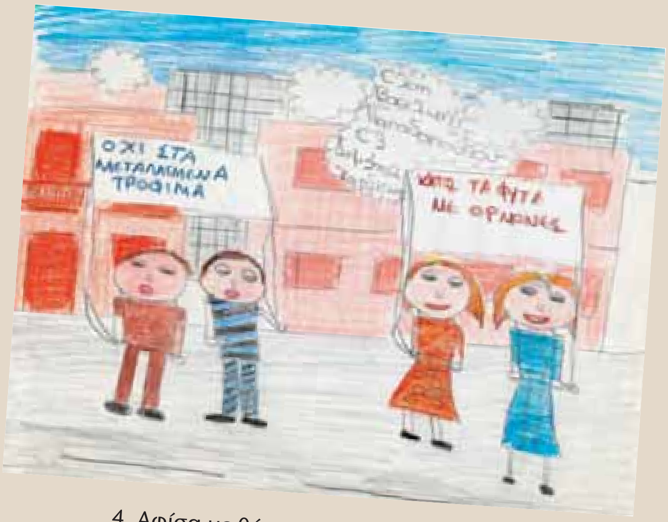

4. Αφίσα με θέμα: Εκδήλωση διαμαρτυρίας.

Τι γνωρίζετε γύρω από την υγιεινή διατροφή; Ευκαιρία να καταστρώσετε ένα σχέδιο εργασίας με θέμα σχετικό με τις διατροφικές συνήθειες και τη σωστή διατροφή.

Γ

Γενικά

Κάποιοι από τους επαγγελματίες καλλιτέχνες, οι οποίοι δημιουργούν εικαστικά έργα είναι:

- **Ο γελοιογράφος** δημιουργεί γελοιογραφίες. Παραμορφώνει τις αναλογίες των μορφών του για να σατιρίζει την επικαιρότητα.
- **Ο σχεδιαστής-γελοιογράφος** σκιτσάρει ολόκληρες ιστορίες, χαρίζοντάς μας τις εικονογραφημένες σειρές των κόμικς.
- **Ο σχεδιαστής-γραφίστας** χρησιμοποιεί γράμματα και δημιουργεί εικόνες. Επιλέγει γραμματοσειρές και χρώματα, για να σχεδιάσει τίτλους, αφίσες, διαφημίσεις, συσκευασίες κ.ά.
- **Ο αρχιτέκτονας** μελετά το χώρο όπου θα χτιστεί ένα κτίριο. Σχεδιάζει όψεις, κατόψεις και κατασκευάζει τρισδιάστατες μακέτες-μικρογραφίες των κτιρίων. Ο **σκηνογράφος** οραματίζεται χώρους θεατρικών έργων και κατασκευάζει μακέτες για σκηνικά θεατρικών παραστάσεων. Υπάρχουν οι **μακετίστες** που σχεδιάζουν αποκλειστικά και μόνο μακέτες.
- **Ο φωτογράφος** επιλέγει θέματα, τα οποία απαθανατίζει με τη φωτογραφία. Παίζει με τη γωνία λήψης της φωτογραφίας ή την επεξεργάζεται στον Η/Υ ή της κάνει μοντάζ, για να εκφράζει τις ιδέες του για τον κόσμο.

ΕΙΚΑΣΤΙΚΑ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΑ

Σ' αυτό το κεφάλαιο

- Θα έρθετε σε επαφή με την τέχνη του γελοιογράφου, του σχεδιαστή, του αρχιτέκτονα και του φωτογράφου.
- Θα γνωρίσετε έργα τους, τα υλικά και τις τεχνικές που χρησιμοποιούν.
- Θα δείτε έργα παιδιών.
- Θα δημιουργήσετε δικά σας έργα, όπως γελοιογραφίες, κόμικς, σκίτσα, πρωτογράμματα, αφίσες, διαφημίσεις, μακέτες, φωτογραφίες, φωτομοντάζ.

1. Γελοιογραφία – Γελοιογράφος

α. Το γέλιο είναι υγεία...

1. ....

Ορισμένοι άνθρωποι γελούν εύκολα.
Κάποιοι κάνουν τους άλλους να γελούν.
Πώς τα καταφέρνουν;

- Παρατηρήστε τις εικόνες 1,2 και περιγράψετε αυτή, που σας έκανε να γελάσετε. Ποια στοιχεία της εικόνας προκαλούν γέλιο;

2. ....

Οι γελοιογράφοι δημιουργούν έργα, στα οποία παριστάνουν πρόσωπα ή πράγματα με **τρόπο υπερβολικό,** έτσι ώστε να προκαλούν το γέλιο **σατιρίζοντας** συνήθως την **επικαιρότητα**.

3. Κυρ. *Ποια Ελλάδα θέλουμε;*

- Ποια στοιχεία της φιγούρας **παραμορφώνει** ο Κυρ στο έργο του; Τι θέλει να **εκφράσει** με τη γελοιογραφία αυτή;

- Με ποιον τρόπο η Ιωάννου αποδίδει τις φιγούρες της; Μπορείτε να διηγηθείτε μια ιστορία κοιτώντας τη γελοιογραφία;

- Βρείτε **ομοιότητες και διαφορές** στις γελοιογραφίες του Αρκά και του Κυρ.

4. Αρκάς. *Για προχωρημένους αναγνώστες*

5. Ιωάννου, *Πλούσιοι... μισθωτοί και συνταξιούχοι*

Αν θέλετε να κάνετε και εσείς τους άλλους να γελάσουν, φτιάξτε τις δικές σας γελοιογραφίες.

β. Οι γελοιογραφίες σας

Σχεδιάστε μορφές με παραμορφώσεις, για να σατιρίσετε τα δικά σας γεγονότα ή να αποδώσετε ένα ανέκδοτο ή μια παροιμία. Εάν θέλετε μπορείτε να κόψετε μορφές από τα περιοδικά και να συνθέσετε νέες μορφές με δυσαναλογίες.

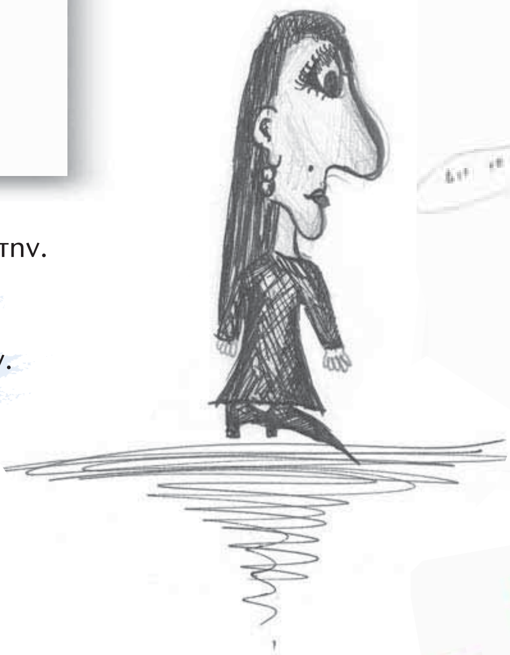

- Επιλέξτε μία εικόνα και περιγράψτε την. Ποια **στοιχεία** την κάνουν αστεία; Διηγηθείτε την πορεία δημιουργίας και τα υλικά που χρησιμοποιήθηκαν.

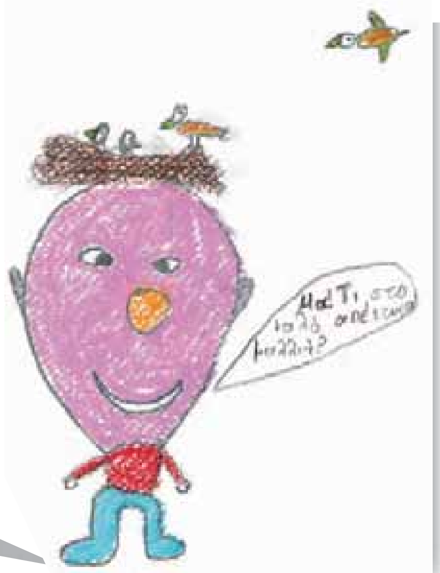

Μπορείτε να εκθέσετε τις γελοιογραφίες σας στους διαδρόμους του σχολείου σας. Πώς θα οργανώσετε την έκθεση; Πώς θα κατηγοριοποιήσετε τις γελοιογραφίες; (ανά θέμα, ανά τεχνική κ.λπ.)

2. Κόμικς – Σχεδιαστής

α. Και τώρα Αστερίξ

Το κόμικς είναι **σειρές** από **σχέδια,** που **αφηγούνται ιστορίες.** Ένα από αυτά είναι ο Γαλάτης ήρωας Αστερίξ, ο οποίος εμφανίστηκε το 1959 στη Γαλλία.
Το δημιούργησε ο σχεδιαστής Αλμπέρ Ουντερζό, με κείμενα του Γάλλου Ρενέ Γκοσινύ. Τα χιουμοριστικά επεισόδια αφηγούνται ιστορίες της Γαλατίας (αρχαίας Γαλλίας του 50 π.Χ.).

- Ο Αστερίξ, μικρόσωμος πολεμιστής, αλλά παμπόνηρος με κοφτερό μυαλό...
Πώς παρουσιάζεται η φιγούρα του στο κόμικς; Ποιες δυσαναλογίες παρατηρείτε;

....

....

....

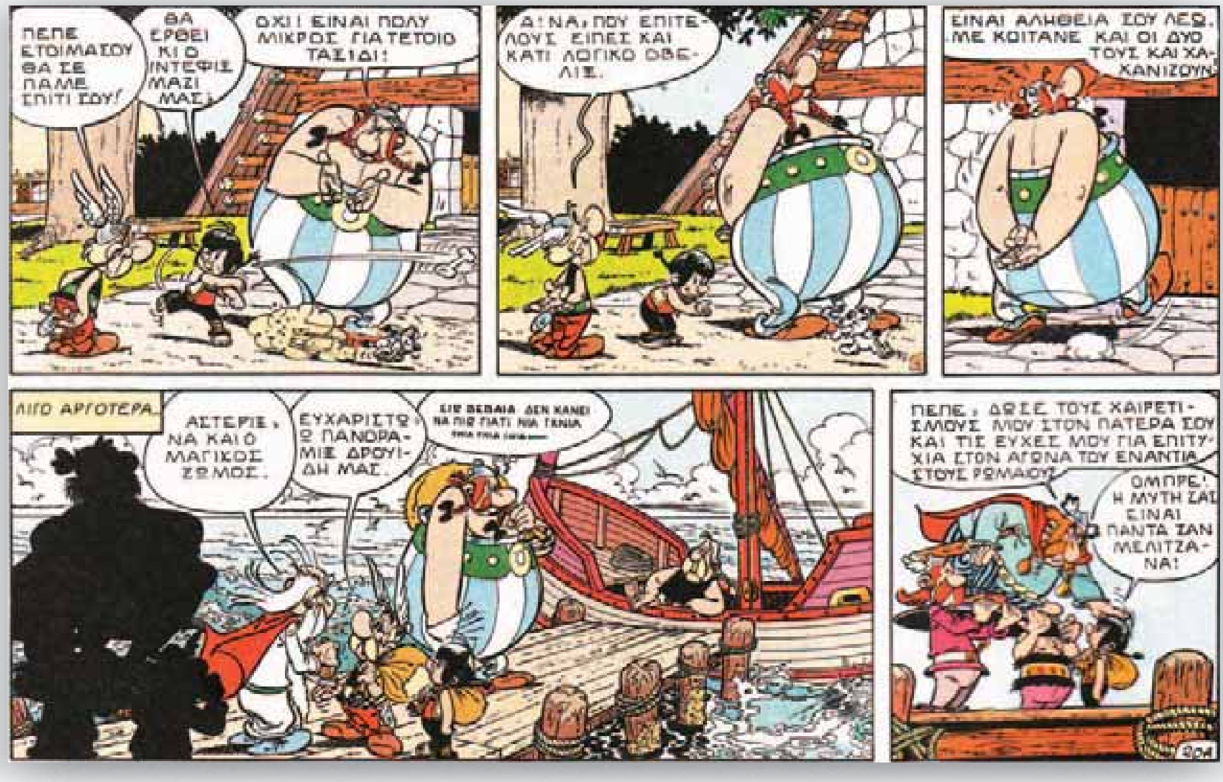

- Παρατηρήστε την παραπάνω εικόνα και συμπληρώστε τα ονόματα όποιων ηρώων αναγνωρίζετε και τα χαρακτηριστικά τους.

1. Όνομα Χαρακτηριστικά ....
2. Όνομα Χαρακτηριστικά ....
3. Όνομα Χαρακτηριστικά ....

β. Τα δικά σας κόμικς

- Παρατηρήστε το κόμικ και περιγράψτε την **πορεία δημιουργίας** του. Γιατί οι **ήρωες** και τα αντικείμενα δεν παριστάνονται σε όλες τις εικόνες με το ίδιο **μέγεθος;** Από ποια απόσταση ή οπτική γωνία κοιτάζει ο σχεδιαστής την κάθε σκηνή;

- Σε ποια σημεία της εικόνας υπάρχουν κείμενα;

Επιλέξτε μία ιστορία και εικονογραφίστε το δικό σας κόμικ σ’ ένα χαρτί Α4. Αν συγκεντρώσετε τις ιστορίες όλων των παιδιών, ζωγραφίστε το εξώφυλλο (εμπροσθόφυλλο και οπισθόφυλλο) και μπορεί η τάξη σας να αποκτήσει το δικό της περιοδικό με κόμικς.

α. Τα κρυμμένα γράμματα και σχήματα

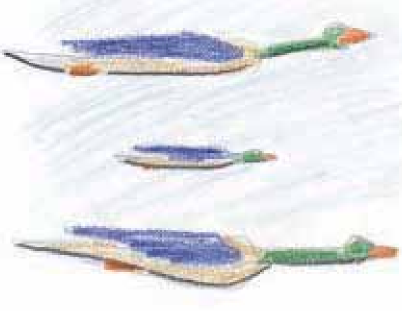

- Παρατηρήστε όλες τις εικόνες και προσπαθήστε να εντοπίσετε τα σχήματα ή τα γράμματα που κρύβονται μέσα τους. Στη συνέχεια πάρτε ένα μολύβι και σχεδιάστε πάνω στις μορφές τα σχήματα ή τα γράμματα που ανακαλύψατε.

- Τώρα που ανακαλύψατε το μυστικό ψάξτε για κρυμμένα γράμματα γύρω σας.

Το κρυφτό των γραμμάτων συνεχίζεται στο Τετράδιο Εργασιών.

β. Τα γράμματα διηγούνται ιστορίες

Σ' όλα τα περιθώρια του βιβλίου είχαν εισβάλει μικροσκοπικές φιγούρες που γεννιούνταν ως φυσική σχεδόν προέκταση από τους έλικες των υπέροχα χαραγμένων γραμμάτων: σειρήνες της θάλασσας, ελάφια που έτρεχαν, χίμαιρες, κορμοί ανθρώπινοι χωρίς βραχίονες που αναδύονταν σαν σαλιγκάρια μέσα από το ίδιο το σώμα των στίχων.

(Ουμπέρτο Έκο)

ίβλος γενέσεως Ἰησοῦ
Χριστοῦ, υἱοῦ Δαυῒδ, υἱοῦ
Ἀβραάμ.
2 Ἀβραὰμ ἐγέννησε τὸν
Ἰσαάκ, Ἰσαὰκ δὲ ἐγέννησε
τὸν Ἰακώβ, Ἰακὼβ δὲ ἐ-
γέννησε τὸν Ἰούδαν καὶ
τοὺς ἀδελφοὺς αὐτοῦ,

1. Απόσπασμα από την Καινή Διαθήκη (Ιερά Μέγιστη Μονή Βατοπαιδίου, Άγιον Όρος)

- Παρατηρήστε την εικόνα 1, διαβάστε μετά το κείμενο και προσπαθήστε να δικαιολογήσετε το ρόλο που μπορεί να παίζει το πρωτόγραμμα:

2. Βαμπούλης Π. Απόσπασμα από το αλφάβητο βυζαντινών πρωτογραμμάτων

- Παρατηρήστε και κάποια άλλα πρωτογράμματα (εικόνα 2) και περιγράψτε την πορεία σχεδιασμού τους.

3. Βυζαντινό πρωτόγραμμα

- Ένα βυζαντινό πρωτόγραμμα (εικ. 3) διηγείται μια μικρή ιστορία. Παρατηρήστε το, φανταστείτε την ιστορία και καταγράψτε την.

....

....

....

....

....

Πάρτε το Μπλοκ και σχεδιάστε ένα μεγάλο γράμμα και πάνω εκεί ζωγραφίστε τη δική σας ιστορία.

γ. Στις γκαλερί του δρόμου

Απόγευμα καλοκαιριού στα μέσα της δεκαετίας του 1950 και ένα τσούρμο παιδιά ξεχύνονταν στο δρόμο για παγωτά ξυλάκι ή κυπελλάκι από τον παγωτατζή της γειτονιάς.

(εφ. ΒΗΜΑ)

1

2. Βακιρτζής Γεώργιος. 1967

- Παρατηρήστε την εικόνα 1 και συγκρίνετε με το σήμερα: Από πού παίρνετε **πληροφορίες** γι' αυτά τα **προϊόντα** και πώς τα επιλέγετε;

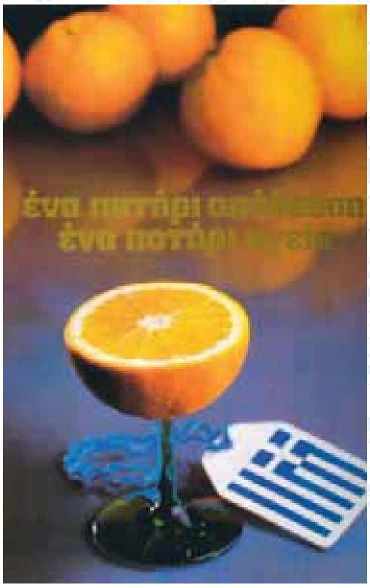

3. Καναβάκης Α. – Μαυρογένης Ν. 1982

- Παρατηρήστε όλες τις εικόνες και περιγράψτε: Σε ποιους χώρους συνήθως τις βλέπουμε και γιατί; Σε τι διαφέρουν, κατά τη γνώμη σας, αυτά τα έργα, από τους πίνακες ζωγραφικής;

4. Βακιρτζής Γεώργιος. 1974

Μπορείτε να φτιάξετε μια δική σας αφίσα με ζωγραφική, κολλάζ ή άλλη τεχνική, για ένα προϊόν που θέλετε να διαφημίσετε.

δ. Η διαφήμιση ξεκινά από τη συσκευασία

1

Τα σχέδια πάνω στις συσκευασίες προϊόντων τα δημιουργούν οι σχεδιαστές-γραφίστες. Αποφασίζουν για τα **χρώματα**, τα **σχέδια** και τη μορφή των **γραμμάτων** που θα χρησιμοποιήσουν, ώστε να προσελκύσουν την προσοχή των **καταναλωτών.**

2

3

- Παρατηρήστε τις εικόνες με τη σειρά που δίνονται: Προσπαθήστε να γράψετε την **πορεία δημιουργίας** μιας συσκευασίας γάλακτος.

....

....

....

....

4

- Ποια χρώματα επέλεξαν τα παιδιά και πού τα τοποθέτησαν; Νομίζετε πως έκαναν την κατάλληλη επιλογή; Να αιτιολογήσετε την άποψή σας.
- Ποια είναι η κυρίαρχη μορφή σε κάθε συσκευασία και σε τι διαφέρει η μία από την άλλη;

5

6

- Ποια γραμματοσειρά (μορφή γραμμάτων) χρησιμοποίησαν;

7

Μπορείτε να σχεδιάσετε τη συσκευασία ενός προϊόντος, όπως για παράδειγμα, φρουτοχυμού και να την εκθέσετε σε διαγωνισμό της τάξης;

α. Τα κτίρια στις γειτονιές του κόσμου

Θα σας άρεσε να κατοικείτε πάνω σε τέτοια δέντρα;
Να μια ευκαιρία να σκεφτείτε ή να γυρίσετε στις γειτονιές του κόσμου, για να δείτε τα κτίρια που κατασκευάζουν οι άνθρωποι.

1

2. Παρθενώνας, Αθήνα

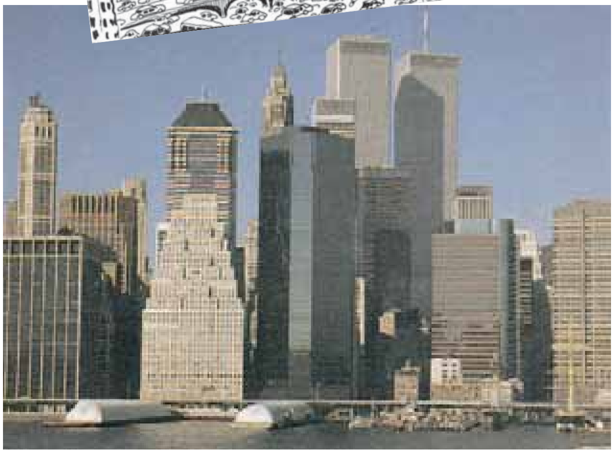

3. Ουρανοξύστες, ΗΠΑ

- Επιλέξτε μία εικόνα και περιγράψτε την πιθανή **χρήση** του κτιρίου και τα **υλικά** με τα οποία μπορεί να χτίστηκε. Από τι επηρεάστηκε ο δημιουργός του κάθε κτιρίου, για να επιλέξει τα υλικά και το σχέδιο του κτιρίου;

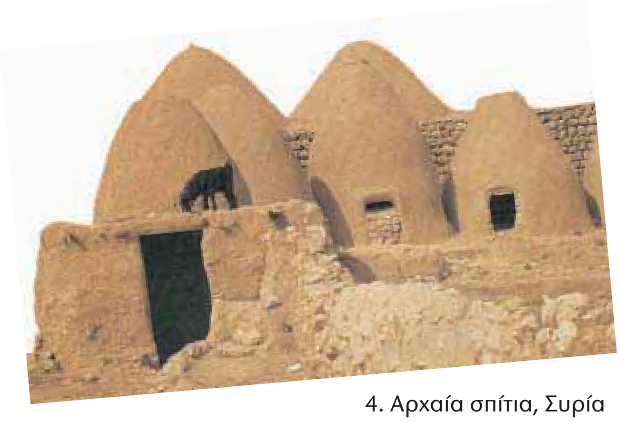

4. Αρχαία σπίτια, Συρία

5. Παλιά αγροκατοικία, Ελλάδα

Με λίγα λόγια να περιγράψετε κάποιο κτίριο της γειτονιά σας, του χωριού σας ή της πόλης σας που σας εντυπωσιάζει. Όλοι μαζί, μπορείτε να κάνετε ένα σχέδιο εργασίας με θέμα: «Κτίρια», για να ερευνήσετε και να κατασκευάσετε ένα δικό σας κόσμο.

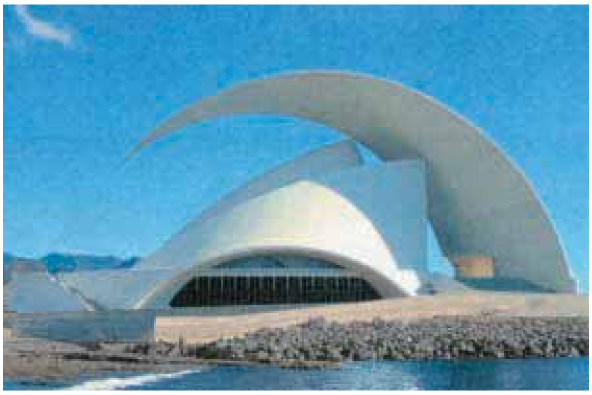

6. Αίθουσα συναυλιών Τενερίφης, Κανάρια Νησιά

β. Πριν από το χτίσιμο

Οι αρχιτέκτονες σχεδιάζουν μικρογραφίες **όψεων*** και κατόψεις των κτιρίων και δημιουργούν τρισδιάστατες **μακέτες***, για να δείξουν τις ιδέες τους για τα κτίρια που θα κατασκευάσουν.

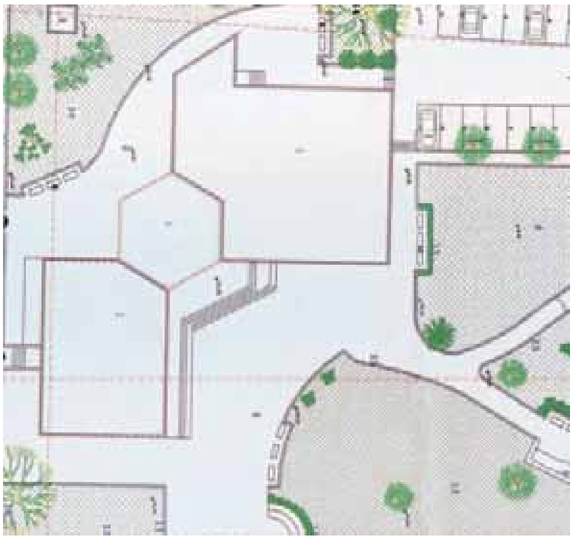

1. Κάτοψη, σχέδιο κτιρίου

2. Τρισδιάστατη μακέτα κτιρίου

- Παρατηρήστε τις εικόνες 1,2,3 και βρείτε τις ομοιότητες και τις διαφορές τους.
- Παρατηρήστε τη μακέτα στην εικόνα 4 και περιγράψτε την. Πώς φαντάζεστε τον τρόπο ζωής στο εσωτερικό αυτού του κτιρίου;

3. Άποψη του Αρχαιολογικού Μουσείου Καρδίτσας

4. Τρισδιάστατη μακέτα Swiss Re Tower, Λονδίνο

Στο Τετράδιο Εργασιών θα ανακαλύψετε και άλλα στοιχεία για το έργο του αρχιτέκτονα.

γ. Μακέτες με διάφορα υλικά

1

- Παρατηρήστε όλες τις εικόνες και περιγράψετε : Πώς χρησιμοποιήθηκαν τα **υλικά** για να υπάρχει **ισορροπία** στη μακέτα; Σε ποια έργα βλέπετε μακέτες που απεικονίζουν το **εσωτερικό,** το **εξωτερικό** μέρος του κτιρίου ή και τα δύο μαζί;

Οδηγίες κατασκευής μακέτας με διάφορα υλικά και τρόπους

1. Χαρτόνια που κόβονται σε σχήματα, τσακίζονται και κολλιούνται πάνω σε άλλα (εικ. 1, 7).
2. Χαρτόνια που κόβονται σε σχήματα, ψαλιδίζονται σε κάποια σημεία και σφηνώνονται σε άλλα (εικ. 2,3).
3. Χαρτόκουτα τα οποία κόβονται σε διάφορα μέρη και συνθέτονται σε μια νέα μορφή (εικ. 4, 6).
4. Ξύλα σε διάφορα μεγέθη και όγκους που κολλιούνται με ισορροπημένες συνθέσεις (εικ. 5).

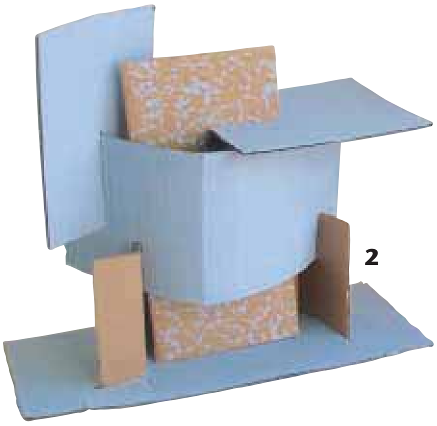

2

3

4

5

6

7

Γι' αυτές τις κατασκευές θα βρείτε περισσότερες οδηγίες στο Τετράδιο Εργασιών.

Συγκεντρώστε τα υλικά που σας αρέσουν, διαλέξτε τον τρόπο κατασκευής της μακέτας του κτιρίου που θέλετε και όλοι μαζί συνθέστε τη μακέτα μιας πόλης.

δ. Μακέτες - Σκηνικά

Μακέτες κατασκευάζονται επίσης για τα **σκηνικά** των θεατρικών παραστάσεων. Αυτοί που τις σχεδιάζουν αποκαλούνται **σκηνογράφοι.** Ακόμη, μακέτες κατασκευάζονται και για άλλους χώρους ή αντικείμενα και οι σχεδιαστές τους γενικά ονομάζονται **μακετίστες.**

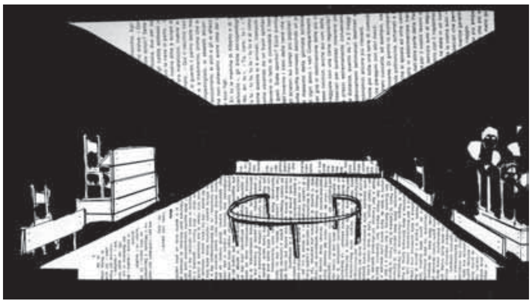

1. Δ. Φωτόπουλος, μακέτα σκηνικού, 1974

- Παρατηρήστε τις εικόνες 1 και 2 και περιγράψτε τες. Με ποιον **τρόπο** νομίζετε ότι σχεδίασε το πάτωμα και την οροφή ο σκηνογράφος, για να αποδώσει το **βάθος-προοπτική** του σκηνικού χώρου; Βρείτε τις ομοιότητες και τις διαφορές μεταξύ της μακέτας και του σκηνικού.

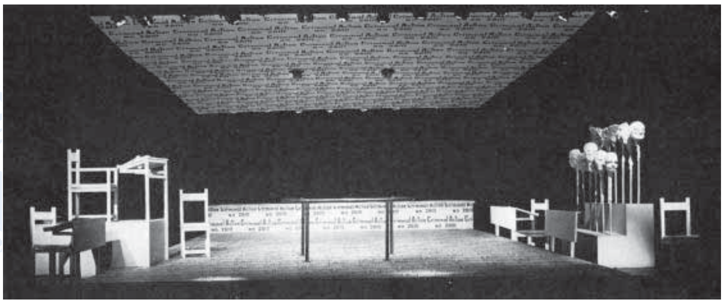

2. Δ. Φωτόπουλος, Σκηνικό, 1974

- Παρατηρήστε τις εικόνες 3-6 και περιγράψτε τες. Βρείτε **ομοιότητες** και **διαφορές.** Ποια **στοιχεία** των ζωγραφικών έργων **έλαβαν υπόψη** τους τα παιδιά και έστησαν τις μακέτες τους; Τι **υλικά** πήραν και πώς τα χρησιμοποίησαν;

4. Δ. Τσιούχα, Η γέννηση του Χριστού

3. Φρα Αντζέλικο, Η γέννηση του Χριστού, 1430-40

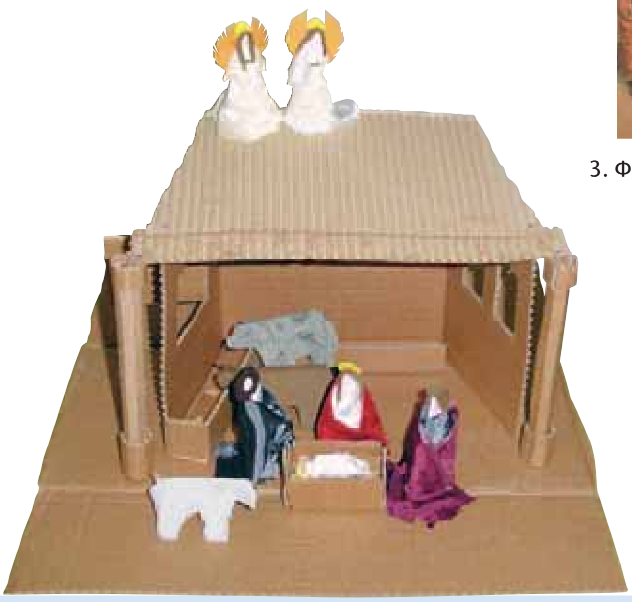

5

6

Με αφορμή πίνακες ζωγραφικής ή το ανέβασμα κάποιου θεατρικού έργου ή άλλης εκδήλωσης μπορείτε να κατασκευάσετε μια μακέτα.

α. Χαμογελάστε, παρακαλώ!

Η επίσκεψη ενός φωτογράφου στο σχολείο μπορεί να προκαλέσει ενδιαφέρουσες δραστηριότητες.

1. Ο φωτογράφος δείχνει τη λειτουργία της φωτογραφικής μηχανής και τη λήψη φωτογραφιών.

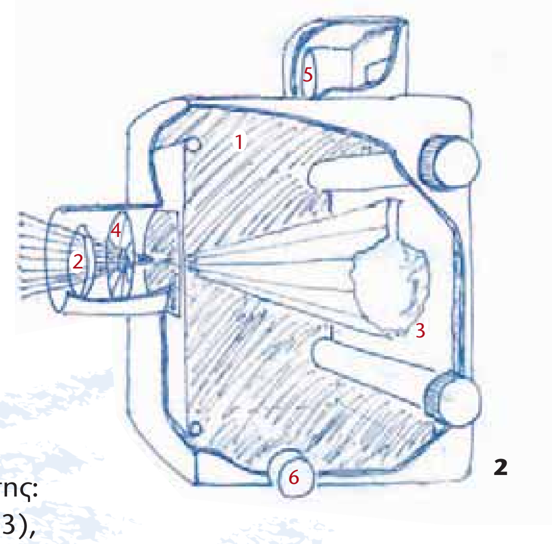

2

- Παρατηρήστε τη **φωτογραφική μηχανή** (εικόνα 2) και προσπαθήστε να περιγράψετε το ρόλο που μπορεί να παίζουν τα εξαρτήματά της: Ο σκοτεινός θάλαμος (1), ο φακός (2), το φιλμ (3), το διάφραγμα (4), το σύστημα σκόπευσης (5), το σύστημα εστίασης (6) κ.ά.

3. Εργαστήριο εμφάνισης φιλμ

- Σκεφτείτε τη **λήψη μιας φωτογραφίας** και περιγράψτε πόσο αναγκαία είναι τα παρακάτω στοιχεία: Το θέμα, ο φωτισμός και το κεντράρισμα (του θέματος), η φωτογραφική μηχανή, το φίλμ, η θέση και η στάση του φωτογράφου.

- **Η επεξεργασία του φιλμ και η εκτύπωση της φωτογραφίας** είναι μια μαγεία. Αλλά χρειάζονται εξειδικευμένες γνώσεις και ειδικό εργαστήριο. Γι' αυτό ένας φωτογράφος μπορεί να στήσει ένα υποτυπώδες εργαστήριο στο σχολείο σας (εικόνα 3-4) ή να επισκεφθείτε το εργαστήριο φωτογραφίας, για να δείτε από κοντά στην πράξη όλη τη διαδικασία.

4. Η εκτύπωση της φωτογραφίας στο σχολείο.

β. Φωτογραφίζοντας στιγμές

Ο φωτογράφος εμπνέεται από το περιβάλλον του και το *αιχμαλωτίζει* με τη φωτογραφική του μηχανή.

- Παρατηρήστε όλες τις εικόνες και εντοπίστε στοιχεία, που κατά την άποψή σας ενέπνευσαν στην καθεμιά περίπτωση το φωτογράφο.

1

2

3

4

6

5

7

Διοργανώστε ένα διαγωνισμό φωτογραφίας και ορίστε το θέμα. Έπειτα, πάρτε τις φωτογραφικές μηχανές και απαθανατίστε στιγμές που θα σας συγκινήσουν και θα είναι σχετικές με το θέμα! Στη συνέχεια, τυπώστε τις φωτογραφίες και εκθέστε τες, για να βραβεύσετε τις καλύτερες. Διακοσμήστε με αυτές το σχολείο σας.

γ. Διασκεδάζοντας με τις δυνατότητες του Η/Υ

Πάρτε τις φωτογραφικές μηχανές (απλές ή ψηφιακές), φωτογραφίστε κάποια πρόσωπα και μετά αποθηκεύστε τις φωτογραφίες στον ηλεκτρονικό υπολογιστή. Στη συνέχεια, επεξεργαστείτε αυτές με ειδικά προγράμματα του ηλεκτρονικού υπολογιστή και δημιουργήστε διαφορετικές εκτυπώσεις.

1

2

3

- Επιλέξτε μία από τις εικόνες και περιγράψτε με ποιον τρόπο δημιουργήθηκε και σε τι μοιάζει με την αρχική.

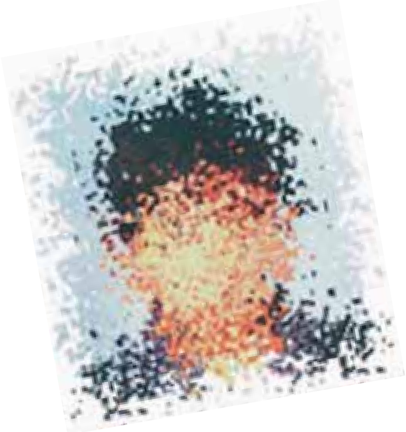
4

5

6

7

8

9

Όλα αυτά είναι πολύ απλά να γίνουν! Προσπαθήστε να επεξεργαστείτε με αυτούς και με άλλους τρόπους μία φωτογραφία που βγάλατε εσείς οι ίδιοι.

δ. Από τη φωτογραφία στο φωτομοντάζ

Όταν σας γελούν τα μάτια σας... κάποιος έχει δημιουργήσει ένα επιτυχημένο φωτομοντάζ.

1. ....

2. ....

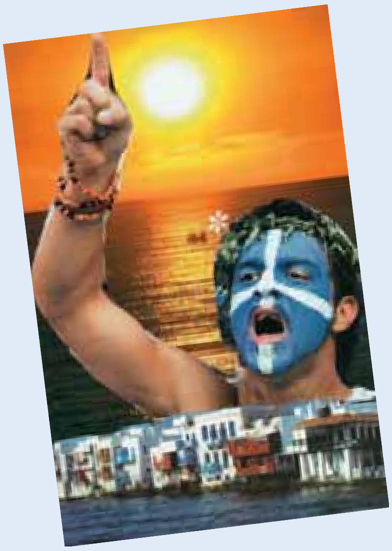

3. ....

4. ....

- Επιλέξτε μία από τις εικόνες και εντοπίστε τα τμήματα των διαφορετικών φωτογραφιών από τα οποία αποτελείται, καθώς και την πορεία δημιουργίας: Κάτω από κάθε έργο να γράψετε ένα δικό σας τίτλο.

6. ....

7. ....

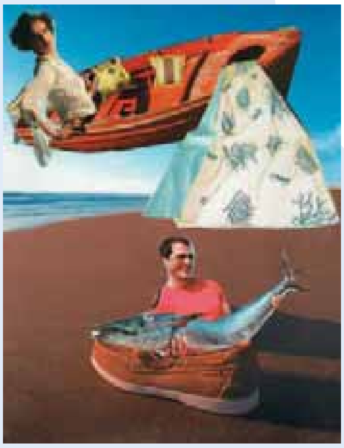

5. ....

Αν διασκεδάσατε με τις παραπάνω εικόνες, μπορείτε κι εσείς να κάνετε φωτομοντάζ! Γι' αυτό, βρείτε περιοδικά, ψαλίδι και κόλλα, για να συνθέσετε τα έργα που θα σας ταξιδέψουν σ' ένα μαγικό κόσμο.

Δ

Γενικά

Το κοινό δεν καταλαβαίνει πάντοτε τη μοντέρνα τέχνη, αλλά αυτό συμβαίνει, γιατί τελικά κανένας δεν του έμαθε ποτέ τίποτα σχετικά με τη ζωγραφική. Του μαθαίνουν να γράφει και να διαβάζει, να ζωγραφίζει και να τραγουδάει, μα ποτέ κανείς δεν σκέφτηκε να του μάθει να κοιτάζει έναν πίνακα.

(Πικάσο)

Το κίνημα του ρεαλισμού απέδωσε εικαστικά την καθημερινή ζωή των απλών ανθρώπων.

Οι ιμπρεσιονιστές ενδιαφέρθηκαν για τα παιχνίδια του φωτός και προσπάθησαν να συλλάβουν την οπτική εντύπωση του θέματος που επέλεγαν.

Το κίνημα του εξπρεσιονισμού με τις παραμορφώσεις και τα έντονα χρώματα εκφράζει συναισθήματα.

Η αφαίρεση δεν αποτελεί ένα συγκεκριμένο κίνημα στην Ιστορία της Τέχνης, αλλά με τον όρο αυτό δηλώνει την τέχνη που δεν αναπαριστά άμεσα αναγνωρίσιμα αντικείμενα και θέματα.

Η Ποπ-Αρτ χρησιμοποίησε εικόνες της διαφήμισης, του κινηματογράφου και διαφόρων προϊόντων ή καθημερινών αντικειμένων, για να εκφράσει την καταναλωτική εποχή της.

ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΤΕΧΝΗΣ

Σ’ αυτό το κεφάλαιο

- Θα μελετήσετε καλλιτεχνικά κινήματα τέχνης που εμφανίστηκαν τον 19ο και 20ό αιώνα.
- Θα γνωρίσετε αντιπροσωπευτικά έργα Ρεαλισμού, Ιμπρεσιονισμού, Εξπρεσιονισμού, Αφαίρεσης και Ποπ-αρτ.
- Θα παρατηρήσετε και θα ανακαλύψετε ομοιότητες και διαφορές.
- Θα σχολιάσετε τα μορφικά στοιχεία-υλικά, τα θέματα και το περιεχόμενο.
- Θα συζητήσετε και θα εκφράσετε τα συναισθήματά σας.
- Θα γνωρίσετε το Μουσείο.
- Θα γνωρίσετε υλικά και τεχνικές και θα δημιουργήσετε τα δικά σας έργα.

α. Σκηνές της καθημερινής ζωής σας

1

Κάποιες σκηνές της καθημερινής ζωής σας προκαλούν το ενδιαφέρον να τις προσέξετε περισσότερο.

2

- Επιλέξτε μία εικόνα και περιγράψτε το θέμα της. Τι κοινό χαρακτηριστικό έχουν οι πρωταγωνιστές της κάθε εικόνας;

3

4

5

Διηγηθείτε με λίγα λόγια μια προσωπική καθημερινή σκηνή που σας εντυπωσίασε πολύ. Κατόπιν, πάρτε το μπλοκ και ζωγραφίστε αυτή τη σκηνή.

β. Οι καλλιτέχνες ζωγραφίζουν σκηνές της καθημερινής ζωής

Κατά το 19ο αιώνα στη Γαλλία εμφανίζεται ένα κίνημα τέχνης, στο οποίο κάποιοι καλλιτέχνες αντί για τα παραδοσιακά, ιστορικά, θρησκευτικά ή μυθολογικά θέματα, προτιμούν πλέον να απεικονίζουν θέματα της καθημερινής ζωής που έβλεπαν γύρω τους. Το κίνημα ονομάστηκε ρεαλισμός.

1. Ζ. Φ. Μιλλέ. *Οι σταχομαζώχτρες*. 1857

- Παρατηρήστε τις εικόνες και περιγράψτε τα **θέματα** που επέλεξαν οι καλλιτέχνες. Με τα έργα τους αυτά τι ήθελαν **να δείξουν;**

Ο Γάλλος ζωγράφος Ζαν – Φρανσουά Μιλλέ (1814 -1875) ζωγράφιζε θέματα με σκηνές της **αγροτικής ζωής.**

Ο ζωγράφος Γεώργιος Ιακωβίδης (1853-1932) δημιούργησε έργα με θέματα εμπνευσμένα από την **καθημερινή ζωή** της εποχής του.

Ο Γάλλος ζωγράφος Γκυστάβ Κουρμπέ (1819-1877) θεωρούσε σωστό τα θέματα της ζωγραφικής να είναι **πραγματικά.**

2. Γ. Ιακωβίδης, *Τα πρώτα βήματα.*

3. Γ. Κουρμπέ. *Καλημέρα κύριε Κουρμπέ.* 1854

Στο Τετράδιο Εργασιών σας περιμένουν και άλλα ενδιαφέροντα θέματα.

γ. Ζωγραφίζοντας απλές καθημερινές σκηνές

Κάποια παιδιά επισκέφτηκαν διαφόρους χώρους και παρατήρησαν ανθρώπους να ασχολούνται με απλές καθημερινές εργασίες. Μετά ζωγράφισαν σκηνές που τους εντυπωσίασαν.

1. ....

- Περιγράψτε ένα έργο που σας αρέσει. Εξηγήστε γιατί σας αρέσει; Με τι υλικά έγινε; Κάτω από κάθε έργο να γράψετε τον τίτλο που του ταιριάζει.

2. ....

3. ....

4. ....

Ζωγραφίστε μια πραγματική σκηνή που παρατηρήσατε (στη γειτονιά σας, στη βόλτα σας, στη λαϊκή αγορά, στο ποδόσφαιρο και αλλού) και σας κέντρισε το ενδιαφέρον.

δ. Σκηνές από ένα διαφορετικό κόσμο

Κάθε χώρα ή φυλή έχει τις δικές της συνήθειες. Οι τσιγγάνοι για παράδειγμα ζουν σε χώρους που διαμορφώνουν οι ίδιοι. Κάποια παιδιά επισκέφτηκαν ένα συνοικισμό τσιγγάνων και αποτύπωσαν σκηνές που τους εντυπωσίασαν ιδιαίτερα.

1. ....

- Παρατηρήστε όλες τις εικόνες και περιγράψτε αυτή που σας αρέσει περισσότερο. Μετά, κάτω από κάθε έργο γράψτε τον τίτλο που του ταιριάζει.

2. ....

3. ....

- Ποια χρώματα κυριαρχούν στα έργα και γιατί;
- Ποια στοιχεία της καθημερινής ζωής των τσιγγάνων αποδόθηκαν στα έργα;

4. ....

Μπορείτε να ζωγραφίσετε παρόμοιες σκηνές από ανθρώπους άλλων φυλών που γνωρίσατε προσωπικά ή μελετήσατε στο μάθημα της Γεωγραφίας

2. Ιμπρεσιονισμός

α. Παιχνίδια φωτός

1

- Μισοκλείστε τα μάτια σας, κοιτάξτε το διπλανό σας και περιγράψτε τα στοιχεία που **ξεχωρίζουμε.**

2

3

- Παρατηρήστε τα **περιγράμματα** των φρούτων στις εικόνες 1,2 και περιγράψτε πως τα βλέπετε;

- Το νερό είναι ένας μαγικός καθρέφτης! Πώς επηρεάζει ο κυματισμός το **είδωλο** των κτιρίων (εικόνα 3) που αντανακλάται στην επιφάνεια του νερού;

4

5

- Παρατηρήστε την εικόνα 4. Περιγράψτε τα χρώματα και πού θεωρείτε ότι οφείλονται;

- Πόσο ευδιάκριτα είναι αυτά που βλέπετε στην εικόνα 5 και γιατί;

Για άλλες δραστηριότητες, μπορείτε να ανατρέξετε στο Τετράδιο Εργασιών.

β. Οι καλλιτέχνες ζωγραφίζουν τα παιχνίδια του φωτός

Ο Ιμπρεσιονισμός ξεκίνησε το 1874 και το όνομα του κινήματος προήλθε από το έργο (εικ. 1) του Γάλλου ζωγράφου Κλωντ Μονέ με τίτλο: Impression: Soleit levant. Οι ιμπρεσιονιστές καλλιτέχνες δε ζωγράφιζαν θέματα ιστορικά ή από τη φαντασία τους, αλλά απεικόνιζαν αντικείμενα που έβλεπαν να περιλούζονται από τα στιγμιαία παιχνιδίσματα του φωτός.

- Παρατηρήστε τα έργα του Μονέ (1,3) και περιγράψτε τον **τρόπο,** που μπορεί να τα **ζωγράφισε.** Βρείτε μια εικόνα της απέναντι σελίδας που μοιάζει μ' ένα έργο του Μονέ.

- Παρατηρήστε το έργο του Ντεγκά και περιγράψτε το: Τα χρώματα είναι **μουντά ή έντονα;** Διακρίνετε **λεπτομέρειες** ή όχι;

1. Μονέ. Εντύπωση: ήλιος που ανατέλλει. 1872

2. Ντεγκά, Μπαλαρίνες στα κόκκινα. 1887-1901

Ο Μονέ (1840 – 1926) ζωγράφιζε πάντα στη *φύση* όπου παρατηρούσε και αποτύπωνε τα στιγμιαία παιχνιδίσματα του φωτός. Ίσως γι' αυτό έφτιαξε ένα δικό του κήπο με πολλά και ωραία λουλούδια, τα οποία ζωγράφιζε συνεχώς.

3. Μονέ. Ο κήπος του καλλιτέχνη στο Ζιβέρνι. 1907

Ο Γάλλος καλλιτέχνης Έντγκαρ Ντεγκά (1834 – 1917) δημιούργησε πολλά έργα και τα σημαντικότερα απεικονίζουν μπαλαρίνες και άλογα στον ιππόδρομο.

Αν θέλετε να δείτε και άλλα έργα ιμπρεσιονισμού, μπορείτε να ανατρέξετε σε βιβλία τέχνης και στις σελίδες του Τετραδίου Εργασιών.

γ. Δημιουργώντας με τα παστέλ

Πολλοί ιμπρεσιονιστές έγιναν δεξιοτέχνες με παστέλ (μείγμα λευκής κιμωλίας και χρώματος σε σκόνη).

1

2

3

- Συγκρίνετε τις εικόνες 1-3 και εντοπίστε τις ομοιότητες και τις διαφορές τους.

4

- Παρατηρήστε τις εικόνες 4-5 και προσπαθήστε να ανακαλύψετε από ποιους καλλιτέχνες μπορεί να έχουν επηρεαστεί τα παιδιά. Περιγράψτε τη διαδικασία που έγιναν αυτά τα έργα.

5

Τα παστέλ αποδίδουν καλύτερα πάνω σε **άγριες επιφάνειες** (π.χ. τα χαρτόνια **κανσόν** ή **βελουτέ**). Με τα παστέλ μπορείτε να χρωματίζεται και μετά με το δάκτυλο ή με λίγο βαμβάκι να **απλώνετε** το χρώμα του, για να δημιουργήσετε **απαλούς** χρωματισμούς. Για έντονους χρωματισμούς μπορείτε να βάζετε επιπλέον παστέλ.

Δοκιμάστε να κάνετε το ίδιο στο μπλοκ ή στα χρωματιστά χαρτόνια.

δ. Δημιουργώντας με νερομπογιές κ.ά.

Οι ακουαρέλες είναι ένα υλικό με το οποίο οι ιμπρεσιονιστές αποτύπωσαν στα έργα τους **γρήγορα** τους **χρωματισμούς.**

1

2

- Διαλέξτε ένα έργο και περιγράψτε την **πορεία δημιουργίας** του. Ποια **άλλα υλικά** μπορεί να χρησιμοποιήθηκαν;

Στις νερομπογιές όσο περισσότερο νερό προσθέσετε τόσο περισσότερο ατονούν τα χρώματα. Οι νερομπογιές απλώνονται **σταδιακά** σε απορροφητικές επιφάνειες, όπως χαρτόνια και ξύλα. Αρχίζετε το χρωμάτισμα τοποθετώντας πρώτα τα θερμά ή τα ανοιχτότερα χρώματα και στη συνέχεια τα ψυχρά ή τα σκουρότερα από τα **εντονότερα** σημεία. Μία άλλη δυνατότητα για να αποδώσετε έντονα τα χρώματα είναι να **προσθέσετε παστέλ,** αφού στεγνώσουν καλά οι νερομπογιές.

3

4

5

Ακολουθώντας τα βήματα των ιμπρεσιονιστών, πάρτε μπλοκ, πινέλα, μπογιές και βγείτε στην ύπαιθρο για να ζωγραφίσετε τα δικά σας έργα.

α. Εκφράζοντας συναισθήματα

Όταν οι άνθρωποι βιώνουν έντονα συναισθήματα, αυτά διακρίνονται στο σώμα τους και ειδικά στο πρόσωπο.

1

2

Διαλέξτε μια εικόνα, περιγράψτε τι εκφράζουν οι άνθρωποι και με ποιόν τρόπο αυτό διακρίνεται.

3

Διηγηθείτε με λίγα λόγια ένα συναίσθημα που βιώσατε και μετά ζωγραφίστε το. Μπορείτε να διαβάσετε αποσπάσματα από τα θεατρικά έργα *Φιλοκτήτης ή Προμηθέας* και μετά να προσπαθήσετε να εκφράσετε αυτά που νιώσατε εσείς ή που νιώθουν οι ήρωες είτε με λόγια είτε ζωγραφίζοντας.

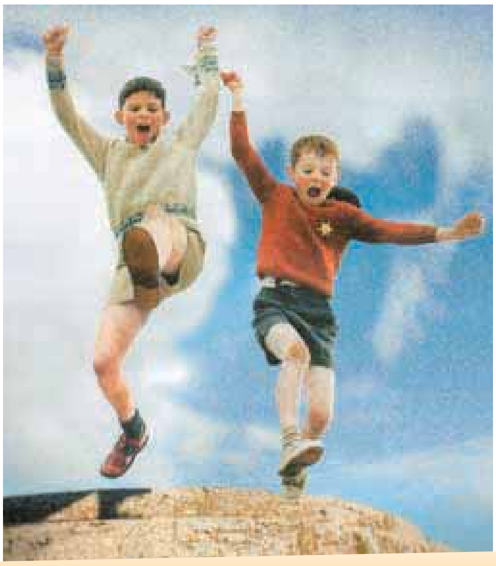
4

β. Οι καλλιτέχνες εκφράζουν συναισθήματα

1.........................Άγριος χορός παιδιών, 1909

Στις αρχές του 20ού αιώνα κάποιοι καλλιτέχνες καθιέρωσαν έναν τρόπο έκφρασης, κατά τον οποίο η πραγματικότητα τονίζεται έντονα με σκοπό την έκφραση συναισθημάτων.

- Διαλέξτε ένα έργο, διαβάστε τον τίτλο του και περιγράψτε με λίγα λόγια τα χαρακτηριστικά του.
- Διαβάστε τα κείμενα που αναφέρονται σε κάποιους καλλιτέχνες και εντοπίστε τα έργα τους. Κάτω από κάθε έργο γράψτε το δημιουργό του.

Ο Νορβηγός ζωγράφος Έντβαρντ Μουνκ (1863 – 1944) συνθέτει το έργο του μ' ένα **ρυθμό χρωμάτων και γραμμών** που **στροβιλίζονται** με μεγάλη ένταση.

Ο Γερμανός καλλιτέχνης Μαξ Μπέκμαν (1884 – 1950) έφτιαξε ένα έργο που **εκφράζει πόνο.**

Ο Γερμανός Εμίλ Νόλντε (1867 – 1956) έβαλε **χρώματα καθαρά** και με **τρόπο σχεδόν άγριο** ζωγράφισε τις μορφές του έργου του.

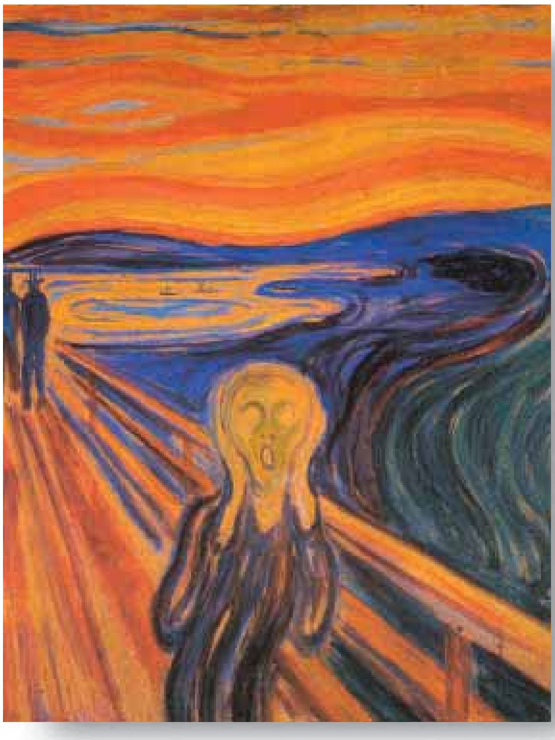

2...Κραυγή,1893

3.........................Προμηθέας,1942 *(Λεπτομέρεια)*

Γράψτε με λίγα λόγια τι σημαίνει για σας ο εξπρεσιονισμός.

....
....
....
....
....
....
....

γ. Δημιουργώντας εκφραστικές μάσκες

Μια μάσκα μπορεί να σας βοηθήσει να εκφράσετε συναισθήματα.

1. Με χαρτόνι, ψαλίδι και μπογιές μπορείτε να κατασκευάσετε γρήγορα και απλά μια μάσκα την οποία μπορείτε να φορέσετε.

2. Ένα μπαλόνι φουσκωμένο μπορεί να μεταμορφωθεί σε μάσκα, αρκεί να το καλύψετε με κομμάτια εφημερίδας. Στο μείγμα ακρυλικής κόλλας με νερό, βουτάτε κομμάτια από εφημερίδες και μετά τα κολλάτε πάνω στο μπαλόνι. Η σωστή κατασκευή γίνεται με τρεις στρώσεις εφημερίδων και μετά τις αφήνετε να στεγνώσουν. Όταν διαπιστώσετε πως οι εφημερίδες στέγνωσαν και έγιναν σκληρές πάνω στο μπαλόνι, παίρνετε ένα ψαλίδι, το κόβετε στα δύο και μπορείτε να κάνετε δύο μάσκες. Ανάλογα με το τι θέλετε να εκφράσετε σχεδιάζετε μάτια, μύτη, στόμα και το ανοίγετε με το ψαλίδι. Τέλος, με τέμπερες ή πλαστικές μπογιές βάφετε τις μάσκες σας.

3. Κόψτε μια γωνία ενός μεγάλου χαρτόκουτου, ανοίξτε μάτια, στόμα και κολλήστε μύτη και αφτιά. Τέλος, χρωματίστε την για να κάνετε μια ακόμη εκφραστική μάσκα.

4. Εκφραστικές μάσκες μπορείτε να κάνετε και πάνω σε χαρτοκουτιά ή ζωγραφιές.

Μάσκες μπορείτε να κάνετε για να παίξετε ή να μεταμφιεστείτε τις απόκριες ή για το θεατρικό έργο που θα ανεβάσετε στο σχολείο.

δ. Ζωγραφίζοντας έντονα συναισθήματα

1

- Παρατηρήστε όλες τις εικόνες και εντοπίστε ποιες εκφράζουν ευχάριστα συναισθήματα και ποιες δυσάρεστα.

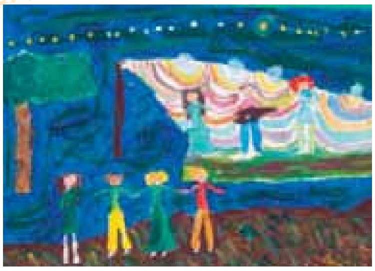
4

2

3

- Παρατηρήστε τις εικόνες και περιγράψτε τες: Από πού νομίζετε ότι επηρεάστηκαν οι δημιουργοί και ζωγράφισαν αυτά τα θέματα; Με ποια στοιχεία εξέφρασαν τα συναισθήματά τους και με τι υλικά; Διαλέξτε ένα έργο που σας συγκινεί και περιγράψτε το με λίγα λόγια.

....

....

....

....

....

5

6

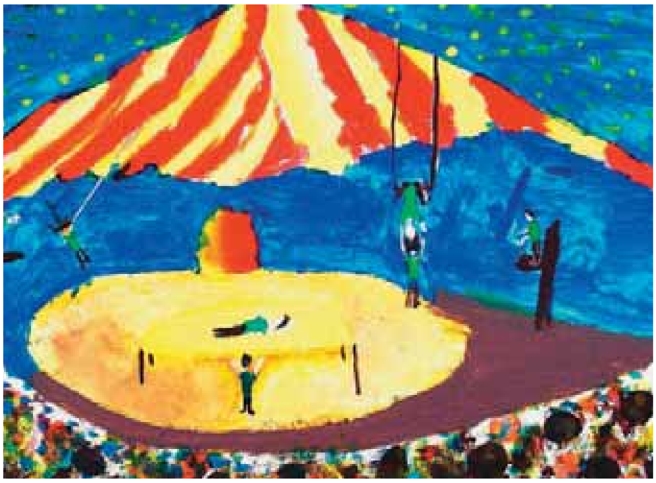
7

Φτιάξτε το δικό σας έργο χρησιμοποιώντας χαρακτηριστικά του εξπρεσιονισμού.

α. Κοιτάζοντας τον κόσμο με άλλη ματιά

Στο μάθημα της γλώσσας, όταν κάνουμε περίληψη κρατάμε τα ουσιαστικά στοιχεία κι αφαιρούμε κάποιες λεπτομέρειες.

Παρατηρήστε όλες τις εικόνες και περιγράψτε:
- Τι αίσθηση δίνουν οι εικονιζόμενες μορφές.
- Ποια στοιχεία τους έχουν αφαιρεθεί και με ποιον τρόπο έγιναν.

1

2

3

4

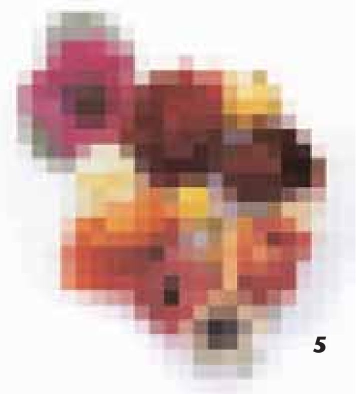
5

Μπορείτε να διηγηθείτε με πολύ λίγα λόγια μια γνωστή σας εικόνα χρησιμοποιώντας τις λέξεις, όπως: χρώματα, σχήματα, γραμμές.

β. Ο Μοντριάν ζωγραφίζει αφαιρώντας

Στις αρχές του 20ού αιώνα κάποιοι καλλιτέχνες άρχισαν να αδιαφορούν για την πιστή αναπαράσταση της πραγματικότητας στα έργα τους. Προσπάθησαν ν' αντλήσουν από την πραγματικότητα κάποια στοιχεία και να την αποδώσουν σε μια νέα μορφή.

Ένας από αυτούς είναι και ο Ολλανδός ζωγράφος Πιτ Μοντριάν (1872 – 1944), που με τα έργα του χάραξε μια νέα αντίληψη για την τέχνη.

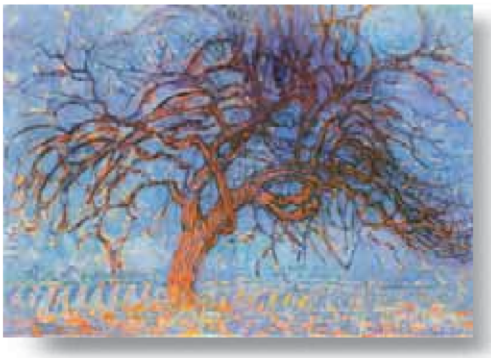

1. *Το κόκκινο δέντρο*, 1909

- Οι εικόνες 1,2,3,4, είναι έργα του Π. Μοντριάν. Εντοπίστε τις **ομοιότητες** και τις **διαφορές** τους.

2. *Το οριζόντιο δέντρο*, 1911

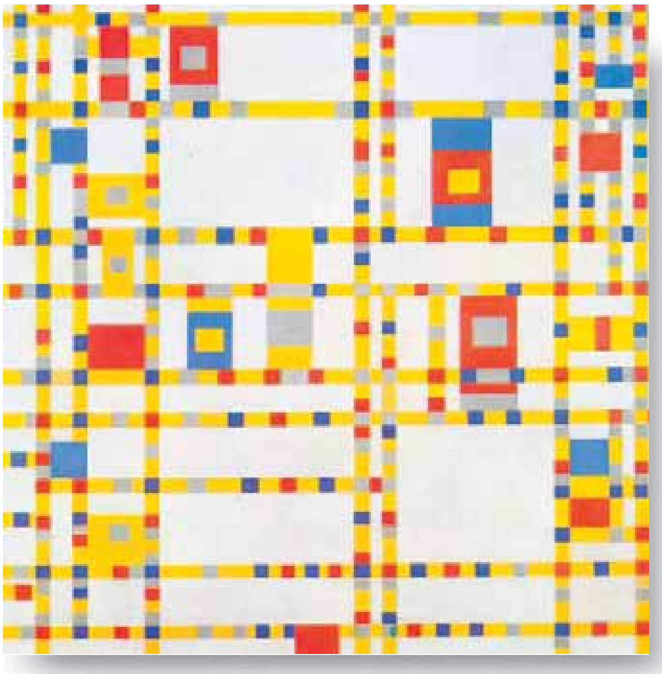

5. *Broadway, Boogie – Woogie*, (1942-3)

3. *Το ασημένιο δέντρο*, 1911

- Η εικόνα 5 είναι έργο του Μοντριάν. Εντοπίστε τα **σχήματα και τα χρώματά του.** Βρείτε ομοιότητες και διαφορές με μια εικόνα της απέναντι σελίδας.

4. *Η ανθισμένη μήλια*, 1912

Αν θέλετε να κάνετε παιχνίδια με την Αφαίρεση, μπορείτε να ανατρέξετε στις σελίδες του Τετραδίου Εργασιών.

γ. Δημιουργώντας αφαιρετικά

- Διαλέξτε ένα από τα παρακάτω έργα και περιγράψτε: Τι υλικά χρησιμοποιήθηκαν για τη δημιουργία τους και πώς παριστάνονται;

1

2

3

4

5

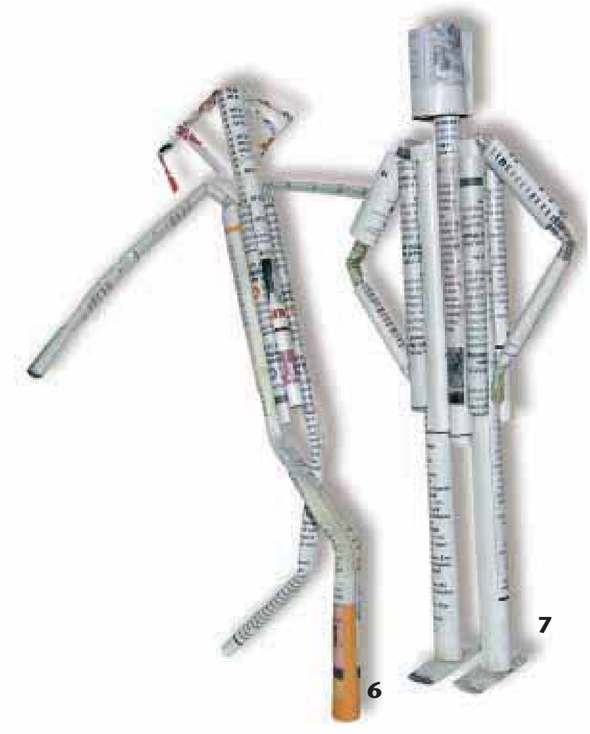
6
7

8
9

Μπορείτε κι εσείς να επιλέξετε υλικά και θέμα για να δημιουργήσετε κάνοντας αφαίρεση.

δ. Βλέποντας χρώματα και σχήματα

...Θ' ανέβω σ' ένα αεροπλάνο να δω τον κόσμο από 'κει πάνω. Μοιάζουν τα σπίτια με κουκλόσπιτα μοιάζουν μυρμήγκια οι άνθρωποι, το μεγαλύτερο ανάκτορο μοιάζει μ' ένα μικρούλι τόπι...

(Σ. Τσιώτου)

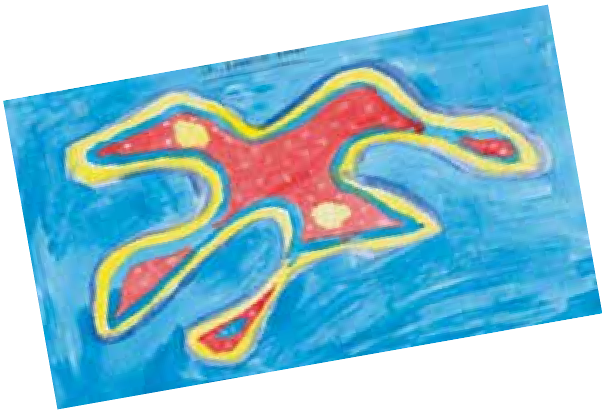

1

2

Όταν κατέβηκαν από το αεροπλάνο, οι φίλοι μας πήραν υλικά που τους άρεσαν και στη συνέχεια ο καθένας έστησε τον κόσμο όπως τον είδε από εκεί πάνω.

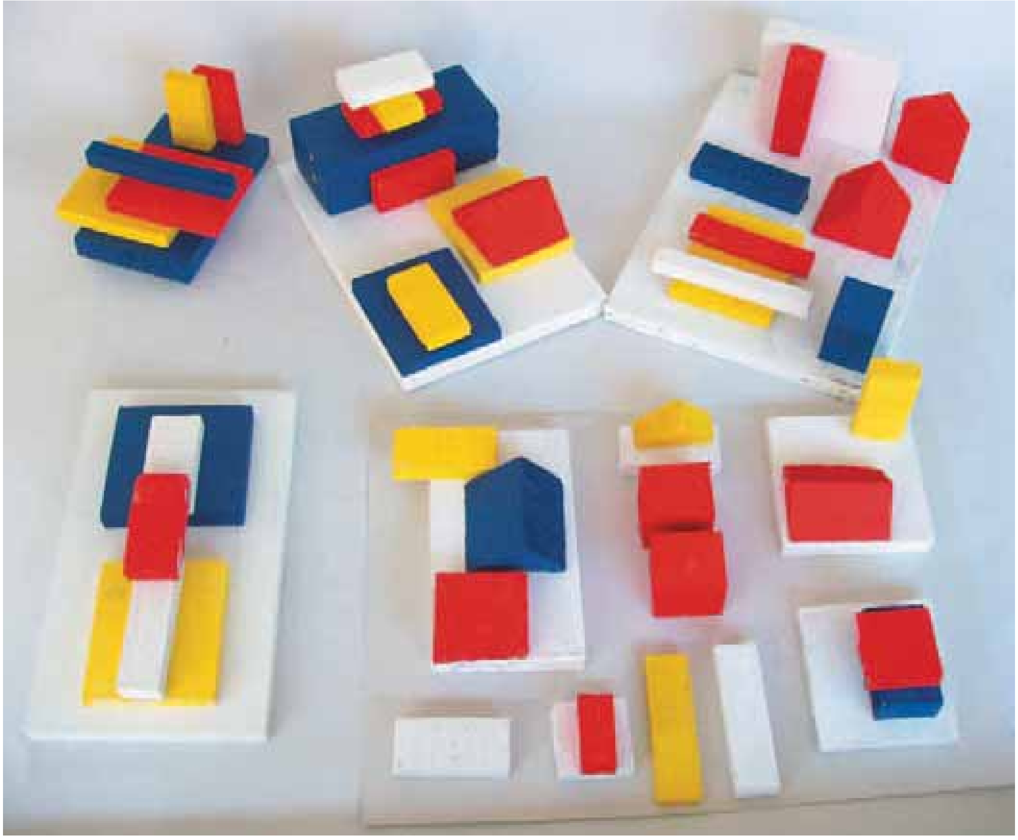

3

- Διαλέξτε μια εικόνα και περιγράψτε την. Τι υλικά χρησιμοποιήθηκαν και ποιος είναι ο τίτλος του έργου;

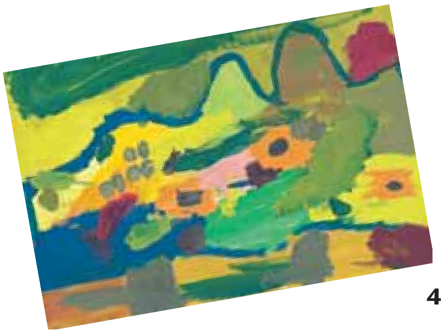

4

Η πτήση Αθήνα – Θεσσαλονίκη αναχωρεί σε 10΄. Παρακαλούνται οι κ.κ. επιβάτες να επιβιβαστούν. Καθίστε αναπαυτικά και με τη φαντασία σας διαλέξτε τι υλικά θα χρησιμοποιήσετε για να φτιάξετε τον κόσμο *που βλέπετε από 'κει πάνω.*

α. Αγαπημένες εικόνες

Πολλές φορές για τη διακόσμηση του δωματίου σας ή του χώρου που κατοικείτε περισσότερο, κολλάτε φωτογραφίες από δημοφιλείς ηθοποιούς, τραγουδιστές, ποδοσφαιριστές κ.ά. Επίσης μπορεί να κολλάτε αφίσες από κινηματογραφικές ταινίες, από μοτοσικλέτες, αυτοκίνητα και άλλα.

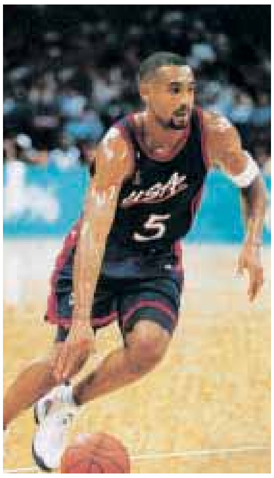

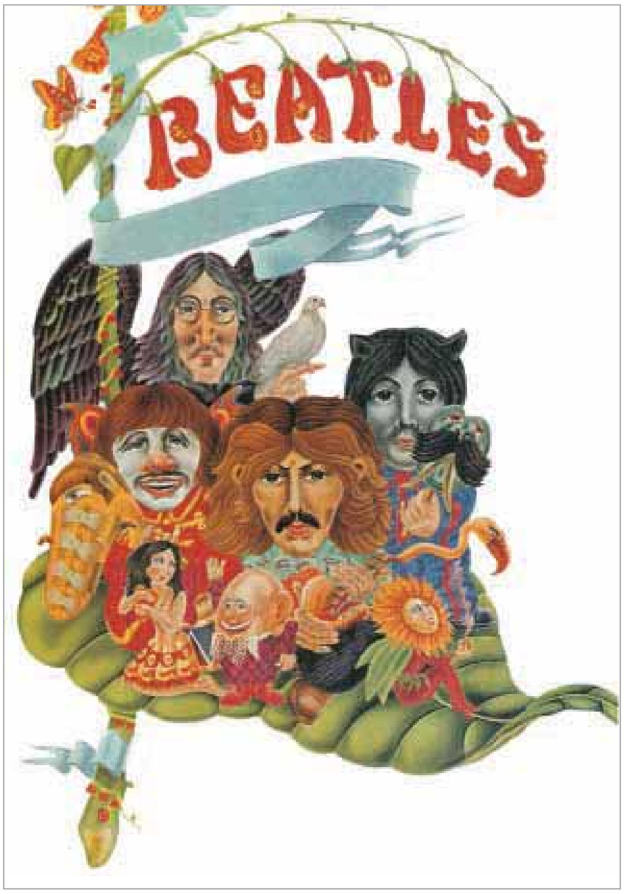

- Παρατηρήστε όλες τις εικόνες και αναφέρετε εάν έχετε παρόμοιες στο δωμάτιό σας. Ποιες άλλες θα θέλατε να έχετε και γιατί;

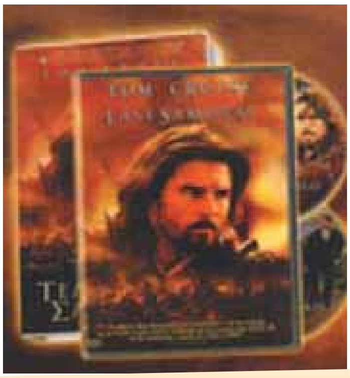

Χωριστείτε σε ομάδες και καταγράψτε τις αφίσες που έχετε στο δωμάτιό σας. Επίσης, περιγράψτε τι εικόνες θα θέλατε ακόμη να έχετε στο δωμάτιό σας, στα ρούχα σας, στην τσάντα σας ή αλλού.

β. Οι καλλιτέχνες δημιουργούν

Κατά τη δεκαετία του 1950 στη Αγγλία και στις ΗΠΑ εμφανίζεται η τέχνη της Ποπ – αρτ. Τα εκφραστικά μέσα των καλλιτεχνών της τάσης αυτής ήταν εικόνες από τον κινηματογράφο, από τις διαφημίσεις, από τα κόμικς επιστημονικής φαντασίας, αλλά και από αγαθά καθημερινής κατανάλωσης.

1. ....
Δεκαετία: Αυτοπροσωπογραφία 1962

2. ....
Κονσέρβα Σούπας 1961-2.

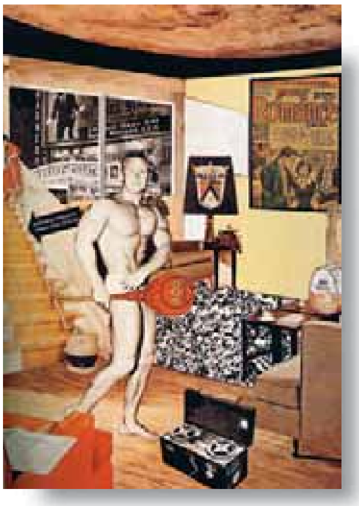

3. ....
Τι κάνει τα σημερινά σπίτια τόσο διαφορετικά. Τόσο ελκυστικά: 1956 (Λεπτομέρεια)

- Διαβάστε τα παρακάτω κείμενα και γράψτε κάτω από τις εικόνες σε ποιον καλλιτέχνη ανήκει η καθεμιά.
- Γιατί κατά τη γνώμη σας οι καλλιτέχνες της Ποπ – αρτ χρησιμοποίησαν αυτά τα θέματα και τι ήθελαν να εκφράσουν;

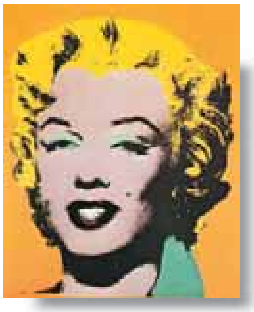

4. ....
Μαίριλυν. 1962

2. ....
Θήκη γλυκών 1. 1961-2

Ο Αμερικάνος Άντυ Γουώρχολ (1928 – 1987) ήταν καλλιτέχνης διαφημίσεων. Στη συνέχεια, ασχολήθηκε με την Ποπ – αρτ και έκανε έργα με διάσημα **πρόσωπα του θεάματος, εικόνες από καταναλωτικά αγαθά** κ.ά.
Ο Αμερικάνος Ρόμπερτ Ιντιάνα (1928) διακρίθηκε για έργα που απεικονίζουν γεωμετρικά **σχήματα** διακοσμημένα με **γράμματα** και στοιχεία των διαφημίσεων.
Ο Αμερικάνος γλύπτης Κλας Όλντενμπουργκ (1928) στράφηκε κυρίως σε αντικείμενα καθημερινής ζωής, όπως **παγωτά, χάμπουργκερ** κ.ά.
Το 1956, ο Άγγλος Ρίτσαρντ Χάμιλτον (1922), γνωστός για τα **φωτομοντάζ,** έκανε ένα έργο από το οποίο πήρε το όνομα η τέχνη της Ποπ–αρτ.

Οι σελίδες του Τετραδίου Εργασιών θα σας οδηγήσουν και σε άλλες εκπλήξεις!

γ. Πλάθοντας *αλμυρά* ή *γλυκά* γλυπτά

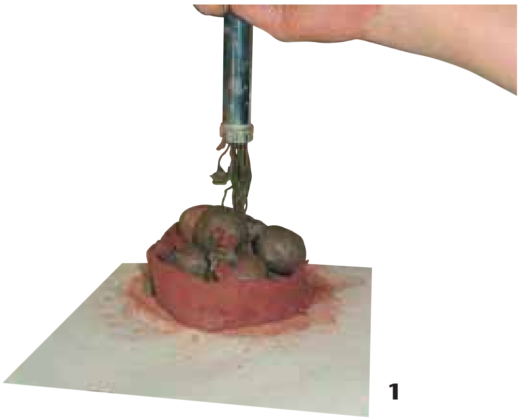

1

Η όρεξη δεν έρχεται μόνο τρώγοντας, αλλά και δημιουργώντας.

2

- Διαλέξτε ένα έργο και περιγράψτε το. Τι απεικονίζει, με ποια υλικά έγινε και ποια εργαλεία χρησιμοποιήθηκαν; Πώς απέδωσαν τα παιδιά την υφή; Γιατί, κατά την άποψη σας έγινε αυτό το έργο;

3

Πλάστε ένα *αλμυρό* και ένα *γλυκό* γλυπτό.

δ. Τυπώνοντας με την τεχνική της μεταξοτυπίας

1

- Τι είναι αυτό που κρατά η μαθήτρια (εικόνα 7) και πώς νομίζεις ότι το έφτιαξε; Τι φορούν και τι κρατούν στα χέρια του τα παιδιά της εικόνας 1; Από ποιον καλλιτέχνη επηρεάστηκαν και τι διαφορετικό έκαναν;

2

3

Οδηγίες για την κατασκευή μεταξοτυπίας

1. Στο μάθημα της Φυσικής στην ενότητα Φως και Σκιά μελετήσατε τις σκιές. Για το μάθημα των Εικαστικών σχεδιάστε τη σκιά σας πάνω σε χαρτί. Μετά σμικρύνετε το σχέδιο στο φωτοτυπικό μηχάνημα και αφαιρέστε το εσωτερικό της μορφής (εικόνα 2). Κολλήστε πάνω του ένα τούλι (εικόνες 2,3), και αυτό που φτιάξατε λέγεται στένσιλ. Δηλαδή, δημιουργήσατε μια απλή μορφή μεταξοτυπίας, μια τεχνική που χρησιμοποιούσαν οι καλλιτέχνες της Ποπ – αρτ.

2. Πάρτε ένα φανελάκι και βάλτε εσωτερικά ένα χαρτόνι για να μην ποτίσει το χρώμα, στην πίσω πλευρά. Στρώστε το φανελάκι πάνω στο τραπέζι και πάνω του τοποθετήστε το στένσιλ. Κατόπιν, με το πινέλο γεμάτο μπογιά (πλαστικό ή ειδική για υφάσματα) χρωματίστε με προσοχή το εσωτερικό μέρος του στένσιλ (εικόνα 4-5). Τελειώνοντας το χρωμάτισμα βγάλτε σιγά σιγά το στένσιλ και αφήστε το έργο σας να στεγνώσει (εικόνα 6). Είναι έτοιμο να το φορέσετε (εικόνες 1,7).

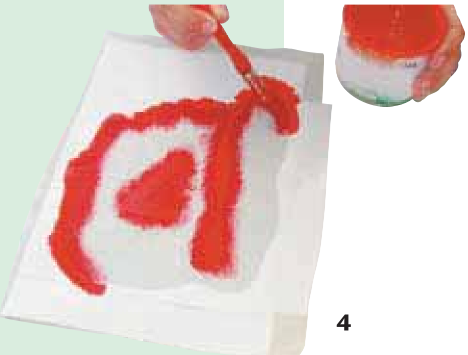
4

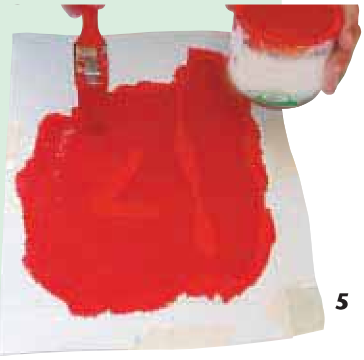
5

6

7

Μπορείτε να κάνετε τυπώματα με στένσιλ πάνω σ' ένα μπλουζάκι. Όσο για τα χρώματα και το θέμα που θα τυπώσει, θα το αποφασίσεις εσύ.

α. Επίσκεψη σε Μουσείο

- Συζητείστε ποιος νομίζετε πως είναι ο ρόλος του Μουσείου. Καταγράψτε τα ονόματα των μουσείων που γνωρίζετε.

....

....

....

....

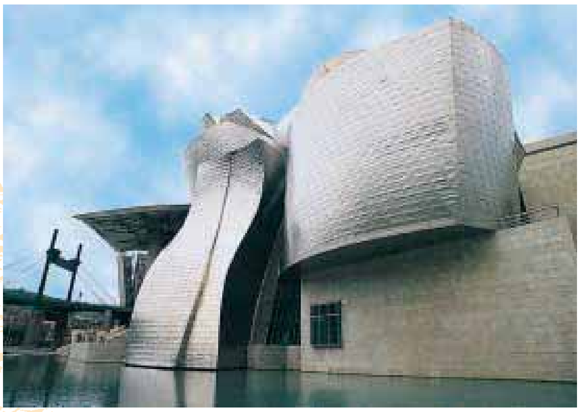

1. Μουσείο 1997. Guggenheim στην πόλη Μπιλμπάο της Ισπανίας.

3. Πανό της Εθνικής Πινακοθήκης, αφιερωμένο στο El Greco.

- Παρατηρήστε όλες τις εικόνες και περιγράψτε τες: Τι μπορεί να περιγράφει ένα πρόγραμμα μουσείου και τι στόχο έχει; Τι είναι το πανό και γιατί το χρησιμοποιούμε; Τι έργα εκτίθενται στις μόνιμες συλλογές των μουσείων; Γνωρίζετε άλλες συλλογές και πώς μπορεί να ονομάζονται; Ποιος σχεδιάζει και οργανώνει τις εκθέσεις σε ένα μουσείο; Ποιος φροντίζει τα έργα, όταν παρουσιάζουν φθορές;

2. Πρόγραμμα 2004 της Εθνικής Πινακοθήκης και Γλυπτοθήκης.

4. Τμήμα μόνιμης συλλογής (με έργα του Δ. Γιολδάση) Δημοτικής Πινακοθήκης Καρδίτσας).

Ποιο Μουσείο, Πινακοθήκη ή Γλυπτοθήκη θα θέλατε να επισκεφθείτε και γιατί;

β. Το Μουσείο σάς εμπνέει

Η επίσκεψη των παιδιών σε ένα μουσείο τούς επιφύλαξε πολλές εκπλήξεις. Από την επαφή με έργα τέχνης του παρόντος ή του παρελθόντος μέχρι τους πολιτισμούς άλλων εποχών ή λαών. Από το αυθόρμητο θεατρικό παιχνίδι μέχρι την έμπνευση εικαστικών δημιουργιών.

1

- Παρατηρήστε όλες τις εικόνες και περιγράψτε τα βήματα της εικαστικής δημιουργίας. Ποια υλικά νομίζετε πως χρησιμοποίησαν τα παιδιά και γιατί επιλέχθηκαν αυτά τα υλικά;

2

- Παρατηρήστε την εικόνα 4, συγκρίνετε το έργο των παιδιών με το έργο του Α. Φασιανού και βρείτε ομοιότητες και διαφορές.

3

4

Μπορείτε να επισκεφτείτε
ένα μουσείο ή να ξεφυλλίσετε βιβλία
εικαστικών για να απολαύσετε έργα τέχνης.
Κατόπιν, χωριστείτε σε ομάδες
για να μελετήσετε κάποια έργα
που θα σας εντυπωσιάσουν περισσότερο.
Τέλος, ζωγραφίστε ομαδικά ή ατομικά
τα δικά σας έργα εμπνευσμένα
από έργα που θα δείτε.